

21. Major Master II

Oude Testament (major)

<i>Docent</i>	Prof. dr. H.G.L. Peels	<i>Vakcode</i>	MAJ-OT
<i>Toetsvorm</i>	Mondelinge tentamens, leesverslagen, scriptie, presentaties	<i>Periode</i>	F-jaar
<i>Tentamenduur</i>	1½ à 2 uur	<i>Colleges</i>	24 college-uren OT en 20 college-uren Bijbels Aramees
<i>Tentamendata</i>	In onderlinge afspraak met hoogleraar	<i>Omvang</i>	50 EC A. Bijbels Aramees 5 EC B. Umwelt OT 5 EC C. Inleiding OT 5 EC D. Theologie van het OT 10 EC E. Hermeneutiek OT 5 EC F. Scriptie 17,5 EC G. Colleges 2,5 EC
<i>Inleverdata opdracht(en)</i>	In overleg met hoogleraar		

Leerdoelen

De student:

- vermeerderd en verdiept zijn kennis met name op het terrein van de theologie en de hermeneutiek van het Oude Testament;
- is in staat om zelfstandig zijn weg te vinden in vragen betreffende de religies, de literatuur en de geschiedenis van de contemporaine wereld van het Oude Testament, en van de ontstaansgeschiedenis en tekstkritiek van het Oude Testament;
- verwerft naast de kennis van het Bijbels Hebreeuws zodanige kennis van het Bijbels Aramees dat hij in staat is zelfstandig bijbels-Arameese teksten te lezen;
- is in staat tot initiële beheersing van een wetenschappelijke oudtestamentische probleemstelling door vervaardiging van een scriptie op basis van zelfstandig onderzoek.

Eindtermen

1 t/m 6, 8, 11, 14, 16 t/m 19

Leerlijnen

Onderzoeken, kritisch analyseren en synthetiseren, schrijven, mondeling presenteren, discussiëren en argumenteren, samenwerken, geestelijke instelling, praktische vaardigheden

Studielast

Werkcolleges, waarbij steeds een eigen bijdrage wordt verwacht, waaronder eenmaal een bijdrage van grotere omvang (presentatie); 24 colleges, incl. voorbereiding 70 uur
Studieonderdeel Bijbels Aramees 140 uur
Tentamens OT (leesverslagen en literatuurtentamens) 700 uur
Majorscriptie 490 uur

Toetseisen

A. Bijbels Aramees

- Zie separate opgave voor Bijbels Aramees. Bijbels Aramees bestaat uit twee delen, waarvan [Aramees 1](#) verplicht is en Aramees 2 sterk aanbevolen (wie Aramees 2 niet doet, krijgt een extra verplichting van 2,5 EC bij onderdeel C Inleiding OT). [→ 140 uur]

B. Umwelt Oude Testament

- Bill T. Arnold & Brent A. Strawn (eds.), *The World around the Old Testament. The Peoples and Places in the Ancient Near East* (Grand Rapids: Baker Academic, 2016), capita 1 (Amorites), 2 (Assyria), 3 (Babylonia), 5 (Egypt), 7 (Aram), 9 (A-E-M), 10 (Filistea), 11 (Persia). [300 p. cat. 2 → 60 uur]
- Hays, C.B., *Hidden Riches. A Sourcebook for the Comparative Study of the Hebrew Bible and Ancient Near East* (Westminster: John Knox Press, 2014). [400 p. cat. 2 → 80 uur]

C. Inleiding Oude Testament

I. Leesverslag (samenvatting 75% met eigen indrukken/conclusies en/of vragen 25%) met een omvang van 8.000 wrd. over:

- Kraus, H.-J., *Geschichte der historisch-kritischen Erforschung des Alten Testaments*

(Neukirchen: Neukirchener Verlag, 1982³ of later), paragraaf 62-64, 79-105

- Collins, J.J., *The Bible after Babel. Historical Criticism in a Postmodern Age* (Grand Rapids: Eerdmans, 2005).

[samen 400 p. → 60 uur]

II. Literatuurtentamen

- Arnold, B.T., *Introduction to the Old Testament* (Cambridge: University Press, 2014). [400 p. cat. 2 → 80 uur]

D. Theologie van het Oude Testament

I. Leesverslag (samenvatting 75% met eigen indrukken/conclusies en/of vragen 25%) met een omvang van 11.000 wrd. over secties uit enkele van de volgende oudtestamentische theologieën, naar keuze, met een omvang van ± 600 bladzijden:

- Rad, G. von, *Theologie des Alten Testaments, Band I. Die Theologie der geschichtlichen Überlieferungen Israels* (München: Kaiser Verlag, 1957); Zimmerli, W., *Grundriss der alttestamentlichen Theologie* (Stuttgart: Kohlhammer, 1972 of later); Westermann, C., *Theologie des Alten Testaments in Grundzügen* (Göttingen: Vandenhoeck & Rupprecht, 1978 of later); House, P.R., *Old Testament Theology* (Downers Grove: Intervarsity Press, 1998); Rendtorff, R., *Theologie des Alten Testaments. Ein kanonischer Entwurf. Band 1: Kanonische Grundlegung* (Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag, 1999); Goldingay, J., *Old Testament Theology, I, II and III* (Downers Grove: Intervarsity Press, 2003, 2006 en 2009); Waltke, B.K., *An Old Testament Theology. An exegetical, canonical, and thematic approach* (Grand Rapids: Zondervan, 2007); Moberly, R.W.L., *Old Testament Theology: Reading the Hebrew Bible as Christian Scripture* (Grand Rapids: Eerdmans, 2013); Kessler, John, *Old Testament Theology. Divine Call and Human Response* (Waco: Baylor University Press, 2013); Jeremias, J., *Theologie des Alten Testaments* (Göttingen: Vandenhoeck & Rupprecht, 2015). [→ 80 uur]

II. Literatuurtentamen

- Brueggemann, W., *Theology of the Old Testament. Testimony, Dispute, Advocacy* (Minneapolis: Fortress Press, 1997), 117-403. [280 p. cat. 1/2 → 70 uur]
- Hasel, G.F., *Old Testament Theology. Basic Issues in the Current Debate* (Grand Rapids: Eerdmans, 1991⁴). [200 p. cat. 2 → 40 uur]
- Hess, Richard S. & Bill T. Arnold (eds.), *Ancient Israel's History: An Introduction to Issues and Sources* (Grand Rapids: Baker Academic, 2014). [t/m 6e eeuw; in hoofdlijn, cat. 3 → 60 uur]
- Kraus, H.-J., *Theologie der Psalmen* (BKAT XV/3) (Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag, 1979), 88-222. [130 p. cat. 1/2 → 30 uur]

E. Hermeneutiek Oude Testament

I. Leesverslag (samenvatting 75% met eigen indrukken/conclusies en/of vragen 25%) van 5.000 wrd. over:

- Talstra, E., *Oude en nieuwe lezers. Een inleiding in de methoden van uitleg van het Oude Testament* (Kampen: Kok, 2002). [→ 30 uur]

II. Literatuurtentamen

Een keuze uit de navolgende literatuur, met een omvang van ± 700 bladzijden (bestuderen in hoofdlijnen, gemiddeld cat. 2) uit:

- Westermann, C. (ed.), *Probleme alttestamentlicher Hermeneutik. Aufsätze zum Verstehen des Alten Testaments* (München: Kaiser Verlag, 1963²); Klein, W.W. e.a., *Introduction to Biblical Interpretation* (Dallas: Word Publishing, 1993); Oeming, M., *Biblische Hermeneutik. Eine Einführung* (Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2007²); Osborne, G.R., *The Hermeneutical Spiral. A Comprehensive Introduction to Biblical Interpretation* (Downers Grove: Intervarsity Press, 2006²); Silva, M. (ed.), *Foundations of Contemporary Interpretation* (Grand Rapids: Zondervan, 1996); Houtman, C., *De Schrift wordt geschreven. Op zoek naar een christelijke hermeneutiek van het Oude Testament* (Zoetermeer: Meinema, 2006); Bartholomew, Craig G., *Introducing Biblical Hermeneutics. A Comprehensive Framework for Hearing God in Scripture* (Grand Rapids: Baker, 2015). [→ 110 uur]

Majorscriptie

- Schriftelijk bewerken van een caput uit het Oude Testament óf het schrijven van een werkstuk over een onderwerp op het terrein van de theologie van het Oude Testament of de hermeneutiek van het Oude Testament. De masterscriptie moet kunnen dienen als basis voor een proefschrift. Voor verdere bepalingen omtrent de

majorscriptie zie het 'Scriptiereglement' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)). [→ 490 uur]

- Colleges* Oude Testament 70 uur (incl. collegevoorbereiding)
- Afsluitend examen* Het afsluitend examen van de master bestaat in de bespreking van de majorscriptie. Voor de regeling hiervan, zie het 'Studentenstatuut' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)) en de informatie hierover op [p. 147](#).
- Bijzonderheden* Van een majorstudent wordt verwacht dat hij minstens één keer een college Oude Testament in de bachelor verzorgt, over een onderwerp dat in overleg met de docent wordt bepaald. Hierop krijgt hij mondeling feedback van de docent.

Oude Testament (variant predikantsmajor)

<i>Docent</i>	Prof. dr. H.G.L. Peels	<i>Vakcode</i>	MAJ-Pr.OT
<i>Toetsvorm</i>	Mondelinge tentamens, leesverslagen, essay, scriptie	<i>Omvang</i>	50 EC A. Inleiding OT 5 EC (of: 2,5 EC voor wie Aramees 1 doet) B. Theologie OT 10 EC C. Godsbeeld OT 7,5 EC D. Relevantie OT 7,5 EC E. Scriptie 17,5 EC F. Colleges 2,5 EC
<i>Tentamenduur</i>	1½ à 3 uur	<i>Periode</i>	F-jaar
<i>Tentamendata</i>	In onderlinge afspraak met hoogleraar	<i>Colleges</i>	24 college-uren
<i>Inleverdata opdracht(en)</i>	In overleg met hoogleraar		

- Leerdoelen* De student:
- vermeerderd en verdiept zijn kennis op het terrein van de theologie en de hermeneutiek van het Oude Testament. Met het oog op de voorbereiding op het predikantschap wordt speciale aandacht besteed aan (controversiële) vragen rondom het oudtestamentische godsbeeld, en de waarde en geldigheid van het Oude Testament voor een christen vandaag. De student moet in staat zijn om deze vragen te verstaan, te kunnen duiden en van een (eerste) antwoord te voorzien;
 - is in staat tot initiële beheersing van een wetenschappelijke oudtestamentische probleemstelling door vervaardiging van een scriptie op basis van zelfstandig onderzoek.
- Eindtermen* 1 t/m 6, 8, 11, 14, 16 t/m 19
- Leerlijnen* Onderzoeken, kritisch analyseren en synthetiseren, schrijven, mondeling presenteren, discussiëren en argumenteren, samenwerken, geestelijke instelling, praktische vaardigheden
- Studielast* Werkcolleges (24, waarbij steeds een eigen bijdrage wordt verwacht, waaronder eenmaal een bijdrage van grotere omvang (presentatie)), incl. voorbereiding: 70 uur
Tentamen Inleiding OT, literatuurtentamen: 140 uur
Tentamen Theologie OT, leesverslag en literatuurtentamen: 280 uur
Tentamen Godsbeeld OT 210 uur, waarvan essay/presentatie (40 uur) en kritische analyse van een kleine publicatie (20 uur)
Tentamen Relevantie OT 210 uur
Majorscriptie 490 uur
- Toetseisen* A. *Inleiding OT*
- Walton, J.H., *Ancient Near Eastern Thought and the Old Testament. Introducing the Conceptual World of the Hebrew Bible* (Nottingham: Apollos, 2007). [330 p. cat. 2 → 70 uur]
 - Arnold, B.T., *Introduction to the Old Testament* (Cambridge: University Press, 2014). [400 p. cat. 2 → 70 uur]
- Wanneer de student het vak Aramees 1 (2,5 EC) volgt, vervalt de tentameneis t.a.v. het boek van B.T. Arnold*

B. Theologie OT

I. Leesverslag (samenvatting 75% met eigen indrukken/conclusies en/of vragen 25%) met een omvang van 11.000 wrd. over secties uit enkele van de volgende oudtestamentische theologieën, naar keuze, met een omvang van ± 600 bladzijden:

Rad, G. von, *Theologie des Alten Testaments, Band I. Die Theologie der geschichtlichen Überlieferungen Israels* (München: Kaiser Verlag, 1957); Zimmerli, W., *Grundriss der alttestamentlichen Theologie* (Stuttgart: Kohlhammer, 1972 of later); Westermann, C., *Theologie des Alten Testaments in Grundzügen* (Göttingen: Vandenhoeck & Rupprecht, 1978 of later); House, P.R., *Old Testament Theology* (Downers Grove: Intervarsity Press, 1998); Rendtorff, R., *Theologie des Alten Testaments. Ein kanonischer Entwurf. Band 1: Kanonische Grundlegung* (Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag, 1999); Goldingay, J., *Old Testament Theology, I, II and III* (Downers Grove: Intervarsity Press, 2003, 2006 en 2009); Waltke, B.K., *An Old Testament Theology. An exegetical, canonical, and thematic approach* (Grand Rapids: Zondervan, 2007); Moberly, R.W.L., *Old Testament Theology: Reading the Hebrew Bible as Christian Scripture* (Grand Rapids: Eerdmans, 2013); Kessler, John, *Old Testament Theology. Divine Call and Human Response* (Waco: Baylor University Press, 2013); Jeremias, J., *Theologie des Alten Testaments* (Göttingen: Vandenhoeck & Rupprecht, 2015). [→ 80 uur]

II. Literatuurtentamen

- Brueggemann, W., *Theology of the Old Testament. Testimony, Dispute, Advocacy* (Minneapolis: Fortress Press, 1997), 117-403. [280 p. cat. 1/2 → 70 uur]
- Hasel, G.F., *Old Testament Theology. Basic Issues in the Current Debate* (Grand Rapids: Eerdmans, 1991⁴). [200 p. cat. 2 → 40 uur]
- Kraus, H.-J., *Theologie der Psalmen* (BKAT XV/3) (Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag, 1979), 88-222. [130 p. cat. 1/2 → 30 uur]
- Hess, Richard S. & Bill T. Arnold (eds.), *Ancient Israel's History: An Introduction to Issues and Sources* (Grand Rapids: Baker Academic, 2014). [t/m 6e eeuw; in hoofdlijn, cat. 3 → 60 uur]

C. Godsbeeld OT

I. Literatuurtentamen [150 uur]

In overleg met de docent een keuze uit de volgende (en event. nog andere) literatuur, met een omvang van ongeveer 750 p.

- Bergmann, M. (ed.), *Divine Evil? The Moral Character of the God of Abraham* (New York: Oxford University Press, 2011).
- Chan, M.J. a.o. (eds.), *What Kind of God? Collected Essays of Terence E. Fretheim* (Winona Lake: Eisenbrauns, 2015).
- Copan, P., *Is God a Moral Monster? Making Sense of the Old Testament God* (Grand Rapids: Baker Books, 2011).
- Copan, P. & M. Flannagan, *Did God Really Command Genocide? Coming to Terms with the Justice of God* (Grand Rapids, MI: Baker, 2014).
- Davies, E.W., *The Immoral Bible. Approaches to Biblical Ethics* (London: T&T Clark, 2010).
- Dietrich, W. & Chr. Link, *Die dunklen Seiten Gottes, Bd. 1: Willkür und Gewalt* (Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag, 2009⁵).
- Dietrich, W. & Chr. Link, *Die dunklen Seiten Gottes, Bd. 2: Allmacht und Ohnmacht* (Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag, 2009³).
- Janowski, B., *Ein Gott, der straft und tötet? Zwölf Fragen zum Gottesbild des Alten Testaments* (Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag, 2013).
- Lamb, David T., *God Behaving Badly: Is the God of the Old Testament Angry, Sexist, and Racist?* (Downers Grove: Intervarsity Press, 2011).
- Seibert, Eric A., *The Violence of Scripture. Overcoming the Old Testament's Troubling Legacy* (Minneapolis: Fortress Press, 2012).
- Seibert, E.A., *Disturbing Divine Behaviour: Troubling Old Testament Images of God* (Minneapolis: Fortress Press, 2009).
- Thomas, Heath A. e.a. (eds.), *Holy War in the Bible: Christian Morality and an Old Testament Problem* (Downers Grove: Intervarsity Press, 2013).
- Wright, J.H., *The God I Don't Understand: Reflections on Tough Questions of Faith* (Grand Rapids, MI: Zondervan, 2008).

II. Essay [40 uur]

Het essay bevat max. 7 p. en wordt gepresenteerd tijdens een Mastercollege (event.

ook aan een groep D-jaarsstudenten).

Onderdeel van het essay is een kort oriënterend interview/enquête over het betreffende thema onder een groep christenstudenten (IFES; Navigators) of in een christelijke gemeente.

Het thema is in overleg met de docent af te spreken, en moet gaan over een 'problematisch' aspect van het oudtestamentische godsbeeld, eventueel in aansluiting aan de gelezen literatuur onder I.

III. Kritische analyse [20 uur]

Schriftelijke analyse en evaluatie van een 'tegendraadse' mening, bijv. Kirk-Duggan, Cheryl A., *Violence and Theology* (Nashville: Abingdon, 2006); Houtepen, A., 'De vrede van God en de oorlogen der mensen', in: P. van Dijk e.a. (eds.), *Geloof en geweld. De vrede van God en de oorlogen der mensen* (Kampen: Kok, 1988), 70-122; Plaisier, A. e.a., *Wie het zwaard opneemt. Klassiek theologische licht over een vreeswekkend thema* (Utrechtse Cahiers 2) (Zoetermeer: Meinema, 2007).

D. Relevantie OT

I. Literatuurtentamen [110 uur]

- Baker, D.L., *Two Testaments, One Bible. A study of the Theological Relationship Between the Old and New Testaments* (Leicester/Downers Grove: Apollos, 1991). [250 p. cat. 3 → 30 uur]
- Jong, H. de, *Van oud naar nieuw. De ontwikkelingsgang van het Oude naar het Nieuwe Testament* (Kampen: Kok, 2002), 12-85. [80 p. cat. 3 → 10 uur]
- Ruler, A.A. van, *Verzameld werk Deel II: Openbaring en Heilige Schrift* (D. van Keulen, ed.) (Zoetermeer: Boekencentrum, 2008). Hieruit: 'De waarde van het OT I', 'De waarde van het OT II', en 'De Christelijke kerk en het OT'. [100 p. cat. 3 → 15 uur]
- Capita uit: Bartholomew, C.G. & D.J.H. Beldman, *Hearing the Old Testament. Listening for God's Address* (Grand Rapids: Eerdmans, 2012). [100 p. cat. 2/3 → 15 uur]
- Capita uit: Dohmen, Chr. & Th. Söding (eds.), *Eine Bibel – zwei Testamente*, (Paderborn: Verlag Ferdinand Schöningh, 1995). [150 p. cat. 3 → 20 uur]
- Capita ex: Westermann, C. (ed.), *Probleme alttestamentlicher Hermeneutik. Aufsätze zum Verstehen des Alten Testaments* (München: Kaiser Verlag, 1963²). [100 p. cat. 2 → 20 uur]

II. Schriftelijk werkstuk (12.000 wrd.) met analyse en evaluatie van Houtman, C., *De Schrift wordt geschreven. Op zoek naar een christelijke hermeneutiek van het Oude Testament* (Zoetermeer: Meinema, 2006). [525 p. → 100 uur]

Majorscriptie - Schriftelijk bewerken van een caput uit het Oude Testament óf het schrijven van een werkstuk over een onderwerp op het terrein van de historia revelationis, canoniek of hermeneutiek van het Oude Testament. De majorscriptie moet kunnen dienen als basis voor een proefschrift. Voor verdere bepalingen omtrent de majorscriptie zie het 'Scriptiereglement' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)). [→ 490 uur]

Colleges

Oude Testament 20 uur

Vorbereiding colleges Oude Testament 70 uur

Afsluitend examen

Het afsluitend examen van de master bestaat in de bespreking van de majorscriptie. Voor de regeling hiervan, zie het 'Studentenstatuut' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)) en de informatie hierover op [p. 147](#).

Bijzonderheden

Van een majorstudent wordt verwacht dat hij minstens één keer een college Oude Testament in de bachelor verzorgt, over een onderwerp dat in overleg met de docent wordt bepaald.

Nieuwe Testament (major + variant predikantsmajor)

<i>Docent</i>	Dr. M.C. Mulder	<i>Vakcode</i>	MAJ-NT
<i>Toetsvorm</i>	Mondelinge tentamens, leesverslagen, presentaties, scriptie, afsluitend examen	<i>Omvang</i>	50 EC A. Aramees 1 2,5 EC en Septuaginta 2,5 EC B. Historia/Umwelt 6,5 EC C. Canoniek/Tekstkritiek 6,5 EC D. Theologie NT 7,5 EC E. Hermeneutiek 4,5 EC F. Scriptie 17,5 EC G. Colleges 2,5 EC
<i>Tentamenduur</i>	Afhankelijk van de hoeveelheid literatuur en volgens nadere instructies van de docent	<i>Periode</i>	F-jaar
<i>Tentamendata</i>	In overleg met de docent	<i>Colleges</i>	24 college-uren en 20 college-uren Bijbels Aramees
<i>Inleverdata opdracht(en)</i>	In overleg met de docent		

Leerdoelen

De student:

- vermeerderd en verdiept zijn kennis op het terrein van de canoniek, de theologie en de hermeneutiek van het Nieuwe Testament;
- is in staat zelfstandig zijn weg te vinden in vragen betreffende de contemporaine religieuze wereld, relevante archeologische data, de Joodse context van het Nieuwe Testament, de intertestamentaire literatuur en de ontstaansgeschiedenis en tekstkritiek van het Nieuwe Testament;
- verwerft zodanige kennis van het Bijbels Aramees dat hij in staat is Bijbels-Aramese teksten te lezen en de relevantie daarvan voor de uitleg van het Nieuwe Testament naar waarde kan schatten;
- is in staat tot initiële beheersing van een wetenschappelijke nieuwtestamentische probleemstelling door vervaardiging van een scriptie op basis van zelfstandig onderzoek.

Eindtermen

1 t/m 6, 8, 10, 11, 14 t/m 19, 21, 36 t/m 38

Leerlijnen

Onderzoeken, kritisch analyseren en synthetiseren, schrijven, mondeling presenteren, discussiëren en argumenteren, samenwerken, geestelijke instelling, praktische vaardigheden

Studielast

Werkcolleges (24), waarbij eigen bijdragen van de student worden verwacht
18 uur
Collegevoorbereiding en leesverslagen 52 uur
Studie Bijbels Aramees 140 uur
Zelfstudie 700 uur
Majorscriptie 490 uur

Toetseisen

A. *Bijbels Aramees en Septuaginta*

- Zie separate opgave [Aramees 1](#). [→ 70 uur]
- Idem keuzevak [Septuaginta](#). [→ 70 uur]

B. *Historia/Umwelt Nieuwe Testament* [→ 182 uur, literatuurtentamen]

I. Archeologie en de sociale politieke context:

- Charlesworth, James C. (ed.), *Jesus and Archaeology* (Grand Rapids: Eerdmans, 2006), 11-83 (art. van James C. Charlesworth, 'Jesus Research and Archaeology: A New Perspective', en van Seann Freyne, 'Archaeology and the Historical Jesus'). [72 p. cat. 2 → 14 uur]
- Cline, Eric H., *Biblical Archaeology: A Very Short Introduction* (Oxford: Oxford, 2009), hfdst. 1-6 en 10-11. [84 p. cat. 2/3 → 13 uur]
- Evans, Graig E., *Jesus and His World: the Archaeological Evidence* (Louisville: Westminster John Knox Press, 2012) [143 p. cat. 2 → 28 uur]

II. Intertestamentaire en rabbijnse literatuur: Joodse religieuze context

- Helyer, Larry R., *Exploring Jewish Literature of the Second Temple Period: A Guide for*

New Testament Students (Christian Classics Bible Studies) (Downers Grove: IVP Academic, 2002). [461 p. cat. 2 → 94 uur]

- Schechter, S., *Aspects of Rabbinic Theology. Major Concepts of the Talmud* (New York: Schocken, 1961 en Edinburgh: Peabody, 1998, alle uitgaven bruikbaar), hfdst. 1-11. [169 p. cat. 2 → 33 uur]

C. *Canoniek/tekstkritiek Nieuwe Testament* [→ 182 uur, leesverslag, literatuurtentamen]

I. Voor het afleggen van het tentamen dient een leesverslag ingeleverd te worden van:

- Wegner, Paul D., *A Student's Guide to Textual Criticism of the Bible: Its History, Methods & Results* (Downers Grove, IL: IVP, 2006), 23-86, 207-265. [123 p. cat. 3 → ca. 17 uur]
- plus van een recent artikel over nieuwe ontwikkelingen op het gebied van de tekstkritiek. [→ ca. 15 uur]

II. Literatuurtentamen

- Carson, D.A. & Douglas J. Moo, *An Introduction to the New Testament*. Second edition (Grand Rapids, MI: Zondervan, 2005, geen eerdere editie!). [781 p. cat. 2 → ca. 150 uur]

D. *Theologie Nieuwe Testament* [→ 210 uur, presentaties, leesverslag, literatuurtentamen]

I. Marshall, Howard I., *New Testament Theology: Many Witnesses, One Gospel* (Downers Grove, IL: IVP, 2004). Voor de werkcolleges worden nader op te geven delen bestudeerd.

II. Essay. Traceren en kort beschrijven van een actueel onderwerp op het nieuwtestamentisch vakgebied. Optie: verkenning voor een scriptieonderwerp. [→ 55 uur]

III. Literatuurtentamen:

- Dunn, James D.G., *New Testament Theology. An Introduction* (Nashville: Abingdon, 2009). [200 p. cat. 2 → 40 uur]
- Schreiner, Thomas R., *Magnifying God in Christ. A Summary of New Testament Theology* (Grand Rapids, MI: Baker, 2010). [248 p. cat. 2 → 50 uur]
- Stuhlmacher, Peter, *Biblische Theologie des Neuen Testaments, Band 2. Von der Paulusschule bis zur Johannesoffenbarung* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2005³), hfdst. 4-6. [286 p. cat. 2 → 65 uur]

E. *Hermeneutiek* [→ 126 uur, literatuurtentamen]

- Osborne, Grant R., *The Hermeneutical Spiral. A Comprehensive Introduction to Biblical Interpretation, Revised and Expanded* (Downers Grove: IVP Academic, 2006), behalve hfdst. 6, 16, 18 en wat in hfdst. 8 en 9 spec. over OT gaat. [401 p. cat. 2 → 80 uur]
- Porter, Stanley E. & Beth M. Stovell (eds.), *Biblical Hermeneutics: Five Views* (Downers Grove: IVP Academic, 2012). [200 p. cat. 2/3 → 39 uur]
- Mulder, M.C., *Israël in Romeinen 10. Intertekstuele en theologische analyse van de oudtestamentische citaten in Romeinen 9:30-10:21* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2011), hfdst. 'Schriftgebruik bij Paulus', 28-60. [32 p. cat. 2 → 7 uur]

Majorscriptie

- Schriftelijk bewerken van een caput uit het Nieuwe Testament óf het schrijven van een werkstuk over een onderwerp op het terrein van de historia revelationis, canoniek of hermeneutiek van het Nieuwe Testament. De majorscriptie moet kunnen dienen als basis voor een proefschrift. Voor verdere bepalingen omtrent de majorscriptie zie het 'Scriptiereglement' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)). [→ 490 uur]

Variant

Predikantsmajor

Voor de variant 'predikantsmajor' is het mogelijk de Major NT nader toe te spitsen. Daarvoor kan men een van beide onderdelen onder A laten vervallen. Het programma wordt dan aangevuld met 2,5 EC op hermeneutisch terrein, gericht op vertaling naar de toepassing in de verkondiging (w.o. de niet opgegeven hoofdstukken uit het deel 'Applied Hermeneutics' uit Grant E. Osborne, *The Hermeneutical Spiral*). Verder wordt in het onderdeel *Theologie* gekozen voor een essay over thema dat praktische relevantie heeft voor het predikantswerk.

Afsluitend examen

Het afsluitend examen van de master bestaat in de bespreking van de majorscriptie; voor de regeling hiervan, zie het 'Studentenstatuut' (onder 'algemene informatie 2017-

2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)) en de informatie hierover op [p. 147](#).

Bijzonderheden Voor elk literatuurtentamen dient de student stellingen te maken over de bestudeerde stof.

Kerkgeschiedenis (major)

<i>Docent</i>	Prof. dr. H.J. Selderhuis	<i>Vakcode</i>	MAJ-KG
<i>Toetsvorm</i>	Mondelinge tentamens, leesverslagen, scriptie	<i>Omvang</i>	50 EC A. Inleiding kerkgeschiedenis 6 EC B. Literatuur II (evt. in 2 delen) 12 EC C. Literatuur III (evt. in 2 delen) 12 EC D. Scriptie 17,5 EC E. Colleges 2,5 EC
<i>Tentamenduur</i>	1½ à 3 uur	<i>Periode</i>	F-jaar
<i>Tentamendata</i>	Afspreken met hoogleraar	<i>Colleges</i>	24 college-uren
<i>Inleverdata opdracht(en)</i>	In overleg met hoogleraar		

Leerdoelen Het verkrijgen van grondige kennis van de principia en de belangrijkste problematieken van het kerkhistorisch onderzoek en van een gespecialiseerde kennis van een figuur, stroming of thema uit de kerkgeschiedenis. Het produceren van een wetenschappelijk werk dat als basis kan dienen voor een proefschrift.

Eindtermen 4 t/m 6, 8, 14, 16 t/m 19

Leerlijnen Onderzoeken, kritisch analyseren en synthetiseren, schrijven, mondeling presenteren, discussiëren en argumenteren, samenwerken, geestelijke instelling, praktische vaardigheden

Studielast Werkcolleges (24), waarbij geregeld een eigen bijdrage wordt verwacht 18 uur
Collegevoorbereiding 52 uur
Zelfstudie 840 uur
Majorscriptie 490 uur

Toetseisen

A. Inleiding kerkgeschiedenis

- Brady, T.A. e.a., *Handbook of European History 1400-1600, Vol. II: Visions, Programs and Outcomes* (Leiden: Brill, 1995), 1-415. [360 p. cat. 2 → 74 uur]
- Ehrenpreis, S. & Ute Lotz-Heumann, *Reformation und Konfessionelles Zeitalter* (Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2002). [120 p. cat. 2 → 28 uur]
- McGrath, A.E., *Reformation Thought. An Introduction* (Oxford: Blackwell, 1994). [200 p. cat. 2 → 42 uur]
- Selge, K.V., *Einführung in das Studium der Kirchengeschichte* (Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1982). [100 p. cat. 2 → 24 uur]

B. Literatuur II

I. Naast de literatuurstudie wordt een literatuuronderzoek van 5 pagina's A4 verwacht. Hierbij gaat het om een onderzoek naar bronnen, edities, secundaire literatuur, desiderata etc. met betrekking tot een persoon of thema.

II. Literatuurtentamen

Een model met het hoofdaccent op Luthers theologie:

- Asendorf, U., *Die Theologie Martin Luthers nach seinen Predigten* (Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht, 1988). [350 p. leesstof → 40 uur]
- Bakker, J.T., *Coram Deo. Bijdrage tot het onderzoek naar de structuur van Luthers theologie* (Kampen: Kok, 1956). [230 p. leesstof → 24 uur]
- Bayer, O., *Promissio. Geschichte der reformatorischen Wende in Luthers Theologie* (Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht, 1971). [270 p. cat. 2 → 56 uur]
- Brecht, M., *Martin Luther, Band 3: Die Erhaltung der Kirche 1532-1546* (Stuttgart: Calwer, 1987). [460 p. leesstof → 46 uur]
- Ebeling, G., *Luther. Einführung in sein Denken* (Tübingen: Mohr, 1981). [240 p. cat. 2 → 52 uur]

- Ebeling, G., *Luthers Seelsorge. Theologie in der Vielfalt der Lebenssituationen an seinen Briefen dargestellt* (Tübingen: Mohr, 1997). [240 p. cat. 2 → 48 uur]
- Lohse, B., *Luthers Theologie in ihrer historischen Entwicklung und in ihren systematischen Zusammenhang* (Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht, 1995). [340 p. cat. 2 → 70 uur]

C. Literatuur III

Literatuur voor dit tentamen wordt in overleg met de docent vastgesteld en afgestemd op het scriptie-onderwerp. Naast de literatuurstudie wordt een paper van 10 pagina's A4 gevraagd bestaande uit een wetenschappelijke analyse van een belangrijk document (boek, preek, kerkorde, catechismus, acta, etc.) uit de kerkgeschiedenis. [→ 336 uur]

Majorscriptie

- Het onderwerp voor de majorscriptie wordt in overleg met de vakhoogleraar en na goedkeuring door het coho vastgesteld. De masterscriptie moet kunnen dienen als basis voor een proefschrift. Voor verdere bepalingen omtrent de majorscriptie zie het 'Scriptiereglement' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)). [→ 490 uur]

Afsluitend examen

Het afsluitend examen van de master bestaat in de bespreking van de majorscriptie. Voor de regeling hiervan, zie het 'Studentenstatuut' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)) en de informatie hierover op [p. 147](#).

Kerkgeschiedenis (variant predikantsmajor)

<i>Docent</i>	Prof. dr. H.J. Selderhuis	<i>Vakcode</i>	MAJ-pred.KG
<i>Toetsvorm</i>	Mondelinge tentamens, leesverslagen, scriptie	<i>Omvang</i>	50 EC A. Inleiding kerkgeschiedenis 4 EC B. Literatuur II (evt. in 2 delen) 13 EC C. Literatuur III (evt. in 2 delen) 13 EC D. Scriptie 17,5 EC E. Colleges 2,5 EC
<i>Tentamenduur</i>	1½ à 3 uur	<i>Periode</i>	F-jaar
<i>Tentamendata</i>	Afspreken met hoogleraar	<i>Colleges</i>	(8x3) 24 college-uren
<i>Inleverdata opdracht(en)</i>	In overleg met hoogleraar		

Leerdoelen

- Het verkrijgen van grondige kennis van de principia en de belangrijkste problematieken van het kerkhistorisch onderzoek en van gespecialiseerde kennis van een figuur, stroming of thema uit de kerkgeschiedenis.
- Het produceren van een wetenschappelijk werk dat als basis kan dienen voor een proefschrift.
- Het verkrijgen van grondige kennis van de Nederlandse kerk- en theologiegeschiedenis (geschiedenis van het christendom in Nederland) van de 19^e en 20^e eeuw in de context van een multiculturele en multireligieuze Europese samenleving.

Eindtermen

4 t/m 6, 8, 14, 16 t/m 19

Leerlijnen

Onderzoeken, kritisch analyseren en synthetiseren, schrijven, mondeling presenteren, discussiëren en argumenteren, samenwerken, geestelijke instelling, praktische vaardigheden

Studielast

Werkcolleges (8x3 uren), waarbij geregeld een eigen bijdrage wordt verwacht 18 uur
Collegevoorbereiding 52 uur
Zelfstudie 840 uur
Majorscriptie 490 uur

Toetseisen

A. Inleiding kerkgeschiedenis

Literatuur voor dit tentamen wordt vastgesteld in overleg tussen student en docent en wordt bepaald door het thema van de majorscriptie. [→ 112 uur]

B. Literatuurtentamen II

Literatuur voor dit tentamen wordt in overleg met de docent vastgesteld en betreft de theologie en geschiedenis van de Reformatie. Naast de literatuurstudie wordt een paper

van 8-10 pagina's A4 gevraagd bestaande uit een wetenschappelijke analyse van een belangrijk document (boek, preek, kerkorde, catechismus, acta etc.) uit de kerkgeschiedenis. [→ 364 uur]

C. Literatuurtentamen III

Literatuur voor dit tentamen wordt in overleg met de docent vastgesteld en betreft de geschiedenis van de kerk na 1816 waarbij de helft van de stof literatuur over de periode na 1960 betreft. Daarbij dient een evenwicht te zijn tussen Nederlandse en Algemene kerkgeschiedenis. Naast de literatuurstudie wordt een paper van 8-10 pagina's A4 gevraagd bestaande uit een wetenschappelijke analyse van een belangrijk document (boek, preek, kerkorde, catechismus, acta etc.) uit de kerkgeschiedenis. [→ 364 uur]

Majorscriptie - Het onderwerp voor de majorscriptie wordt in overleg met de vakhoogleraar en na goedkeuring door het coho vastgesteld. De masterscriptie moet kunnen dienen als basis voor een proefschrift. Voor verdere bepalingen omtrent de majorscriptie zie het 'Scriptiereglement' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)). [→ 490 uur]

Afsluitend examen Het afsluitend examen van de master bestaat in de bespreking van de majorscriptie. Voor de regeling hiervan, zie het 'Studentenstatuut' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)) en de informatie hierover op [p. 147](#).

Nederlandse kerkgeschiedenis [specimen: van de 19^e en 20^e eeuw] (major)

<i>Docent</i>	Prof. dr. H.J. Selderhuis	<i>Vakcode</i>	MAJ-NKG
<i>Toetsvorm</i>	Mondelinge tentamens, leesverslagen, werkstuk, scriptie	<i>Omvang</i>	50 EC A. Inleiding I 2 EC B. Inleiding II 9 EC C. Literatuur I 4 EC D. Literatuur III 7 EC E. Literatuur IV 6 EC F. Werkstuk 2 EC G. Scriptie 17,5 EC H. Colleges 2,5 EC
<i>Tentamenduur</i>	1,5 à 2 uur (ca. 7 maal)	<i>Periode</i>	F-jaar
<i>Tentamendata</i>	Afspreken met hoogleraar	<i>Colleges</i>	Werkcolleges bij docent of bij prof. dr. G. Harinck (HDC/VU)
<i>Inleverdata opdracht(en)</i>	In overleg met hoogleraar		

Leerdoelen

- Het verkrijgen van grondige kennis van de principia en de belangrijkste problematieken van het kerkhistorisch onderzoek, inclusief de verwevenheid met andere disciplines.
- Het verkrijgen van grondige kennis van de Nederlandse kerk- en theologieggeschiedenis (geschiedenis van het christendom in Nederland) van de 19^e en 20^e eeuw, inclusief de inbedding in en verwevenheid met de seculiere geschiedenis.
- Vervaardiging van een schriftelijk werkstuk (masterscriptie) dat berust op eigen onderzoek (van primaire bronnen en secundaire literatuur), waarmee aangetoond wordt dat de student in staat is tot initiële beheersing van een wetenschappelijke kerkhistorische probleemstelling. De masterscriptie moet kunnen dienen als basis voor een proefschrift.

Eindtermen 4 t/m 6, 8, 14, 16 t/m 19

Leerlijnen Onderzoeken, kritisch analyseren en synthetiseren, schrijven, mondeling presenteren, discussiëren en argumenteren, samenwerken, geestelijke instelling, praktische vaardigheden

Studielast Colleges met voorbereiding 70 uur
Zelfstudie 840 uur
Scriptie 490 uur

- Leesverslagen* Voor leesverslagen geldt de volgende regel: 1 A4 verslag inclusief kritische en persoonlijke evaluatie/reflectie per 40 pagina's literatuur.
- Toetseisen*
- A. Inleiding kerkgeschiedenis** [820 p. leesverslag met evaluatie, cat. 3/leesstof → 56 uur]
- Abels, P.H.A.M., 'Per undas adversas', *Tijdschrift voor Nederlandse Kerkgeschiedenis* 6 (2003), 14.
 - Baar, M. de, 'Nieuwe perspectieven voor de Nederlandse kerkgeschiedenis', *Tijdschrift voor Nederlandse kerkgeschiedenis* 3 (2000), 87-97.
 - Bradley, J.E. & R.A. Muller, *Church History: An Introduction to Research, Reference Works and Methods* (Grand Rapids: Eerdmans, 1995). [→ 252 p.]
 - Eijnatten, J. van & F.A. van Lieburg, 'Opinie', *Tijdschrift voor Nederlandse kerkgeschiedenis* 6 (2003), 65-67.
 - Frijhoff, W., 'Religie, geloof en kerk', *Tijdschrift voor Nederlandse Kerkgeschiedenis* 6 (2003), 3-13.
 - Heim, M., *Einführung in die Kirchengeschichte* (München: Beck, 2000), 11-39.
 - Jacobs, J., 'Kerkgeschiedenis of religiegeschiedenis? Een bijdrage aan het debat over de religie en haar wetenschappen', *Tijdschrift voor Theologie* 46 (2006), 209-219.
 - Jensma, G., 'Van kerkgeschiedenis naar godsdienstgeschiedenis?', *Kerk en Theologie* 49-2 (1998), 124-133.
 - Kuiper, R., *Uitzien naar de zin. Inleiding tot een christelijke geschiedbeschuwing* (Leiden: Groen, 1996). [→ 118 p.]
 - Nijenhuis, W., 'Kerkgeschiedenis als theologische discipline', *Rondom het Woord, Theologische Etherleergang* 16 (1974), 56-80.
 - Snel, J.D., 'Kerkgeschiedenis, religiegeschiedenis, godsdienstgeschiedenis. Enige noodzakelijke begripsmatige verheldering', *Tijdschrift voor Nederlandse kerkgeschiedenis* 6 (2003), 54-64.
 - Bowden, Henri W., *Church History in an Age of Uncertainty: Historiographical Patterns in the United States, 1906-1990* (Carbondale and Edwardsville: Southern Illinois University Press, 1991). [→ 282 p.]
 - Diverse auteurs en artikelen over 'Geschiedschrijving Protestants Nederland', *Gereformeerd Theologisch Tijdschrift* (2001), 93-116.
 - Diverse auteurs en artikelen, *Tijdschrift voor Nederlandse Kerkgeschiedenis* 9 (2006), 101-136.
- B. Inleiding (kerk)geschiedenis van Nederland, met accent op de 19^e/20^e eeuw** [3.100 p. cat.3/leesstof → 252 uur]
- Leesverslag met evaluatie van delen uit de volgende 4 werken (totaal 839 p.):*
- Bank, J. & M. van Buuren, *1900: Hoogtij van burgerlijke cultuur* [Nederlandse cultuur in Europese context] (Den Haag: SDU, 2000), 21-90; 265-290; 329-384; 385-438; 439-484; 567-574. [→ 254 p.]
 - Fokkema, D.W. & F. Grijzenhout, *Rekenschap: 1650-2000* [Nederlandse cultuur in Europese context] (Den Haag: SDU, 2001), 15-44; 45-70; 95-114; 115-144; 145-176; 201-232; 321-344; 345-354. [→ 196 p.]
 - Kloek, J. e.a., *1800. Blauwdrukken voor een samenleving* [Nederlandse cultuur in Europese context] (Den Haag: SDU, 2001), 19-24; 25-36; 37-60; 61-64; 65-80; 143-146; 165-186; 187-212; 213-242; 443-454; 551-562; 563-282. [→ 179 p.]
 - Schuyt, K. & E. Taverne, *1950: Welvaart in zwart-wit* [Nederlandse cultuur in Europese context] (Den Haag: SDU, 2000), 19-32; 35-60; 61-78; 79-112; 223-238; 239-268; 331-354; 355-378; 379-404; 525-532. [→ 210 p.]
- Leesverslag met evaluatie van de volgende werken:*
- Eijnatten, J. van & F.A. van Lieburg, *Nederlandse Religiegeschiedenis* (Hilversum: Verloren, 2005), 169-400.
 - Kennedy, J., *Stad op een berg. De publieke rol van protestantse kerken* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2010), 7-151.
 - McLeod, H., *Religion and the People of Western Europe 1789-1989* (Oxford New York: Oxford University press, 1997²). [→ 208 p.]
 - Meijering, E.P., *Een eeuw denken over christelijk geloven. Van Roessingh via Schilder tot Kuitert* (Kampen: Kok, 1999). [→ 216 p.]
 - Meijering, E., *Het Nederlands christendom in de twintigste eeuw* (Amsterdam: Balans, 2007). [→ 553 p.]
 - Rooden, P. van, *Religieuze regimes. Over godsdienst en maatschappij in Nederland*,

1570-1990 (Amsterdam: Bakker, 1996). [→ 203 p.]

- Selderhuis, H.J. (ed.), *Handboek Nederlandse Kerkgeschiedenis* (Kampen: Kok, 2010), 215-928.

C. *Nederlandse kerkgeschiedenis van de 19^e eeuw* [1.538 p. leesverslag met evaluatie, leesstof → 112 uur]

- Bakker, W. e.a. (eds.), *De Afscheiding van 1834 en haar geschiedenis* (Kampen: Kok, 1984). [→ 230 p.]
- Bos, D., *In dienst van het Koninkrijk. Beroepsontwikkeling van hervormde predikanten in negentiende-eeuws Nederland* (Amsterdam: Bert Bakker, 1999). [→ 368 p.]
- Houkes, A., *Christelijke vaderlanders. Godsdienst, burgerschap en de Nederlandse natie 1850-1900* (Amsterdam: Wereldbibliotheek, 2009). [→ 345 p.]
- Lieburg, F.A. van (ed.), *De stille luyden. Bevindelijk gereformeerden in de 19^e eeuw* (Kampen: Kok, 1994). [→159 p.]
- Veldman, H., *Hendrik de Cock (1801-1842). Op de breuklijnen in theologie en kerk in Nederland* (Kampen: Kok, 2009), 107-407; 466-531; 588-659. [→ 436 p.]

D. *Nederlandse kerkgeschiedenis van de 20^e eeuw I (Gereformeerde Kerken in Nederland en secularisatie)* [2.464 p. leesverslag met evaluatie, leesstof → 196 uur]

- Brinkman, M.E. (ed.), *100 jaar theologie. Aspecten van een eeuw theologie in de Gereformeerde Kerken in Nederland (1892-1992)* (Kampen: Kok, 1992). [→ 318 p.]
- Dekker, G. e.a., *God in Nederland 1966-1996* (Amsterdam: Athos, 1996). [→ 153 p.]
- Dekker, G., *De stille revolutie. De ontwikkeling van de Gereformeerde Kerken in Nederland tussen 1950 en 1990* (Kampen: Kok, 1992). [→ 254 p.]
- Endedijk, H.C., *De Gereformeerde Kerken in Nederland, deel 1 en 2* (Kampen: Kok, 1990/1992), 239 + 250 p. [→ 489 p.]
- Gorski, Ph.S. & Ates Altinordu, 'After Secularization?', in: *Annual Review of Sociology*, Vol. 34 (2008), 55-77.
- Kennedy, J.C., *Nieuw Babylon in aanbouw. Nederland in de jaren zestig* (Meppel, 1995). [→ 343 p.]
- Klinken, G. van, *Op de grens. Gereformeerden in de marge van moderniserend Nederland. Ter Apel 1879-1940* (Kampen: Kok, 2000). [→ 252 p.]
- McLeod, H., *The Religious Crisis of the 1960s* (Oxford: Oxford University press, 2007). [→ 290 p.]
- Rooden, P. van, 'Secularization and the Trajectory of Religion in the West', in: H. Krop e.a. (eds.), *Post-Theism: Reframing the Judeo-Christian Tradition* (Leuven: Peeters, 2000), 169-188.
- Stoker, W. & H.C. van der Sar (eds.), *Theologie op de drempel van 2000* (Kampen: Kok, 1999). [→ 331 p.]

E. *Nederlandse kerkgeschiedenis van de 20^e eeuw II* [2.677 p. leesverslag met evaluatie, leesstof → 168 uur]

- Brink, G. van den & H.J. van der Kwast, *Een kerk ging stuk. Relas van de breuk die optrad binnen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) in de jaren 1967-1974* (Amsterdam: Buijten en Schipperheijn, 1992). [→ 245 p.]
- Elshof-Beuvers, Th., *Trouw aan Christus' kerk: De geschiedenis van de christelijk-gereformeerden, de gereformeerden en de vrijgemaakt-gereformeerden van Doesburg en omstreken: een wetenschappelijke proeve op het gebied van de theologie* (Amsterdam: Buijten en Schipperheijn, 2007). [→ 700 p.]
- Genderen, J. van & W. van 't Spijker (eds.), *Luisteren en leren. Jubileumboek van de Theologische Universiteit van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland 1894-1994* (Amsterdam: Buijten en Schipperheijn, 1994), 9-87.
- Golverdingen, M., *Om het behoud van een kerk. Licht en schaduw in de geschiedenis van de Gereformeerde Gemeenten 1928-1948* (Houten: Dem Hertog, 2005). [→ 205 p.]
- Harinck, G., *De Reformatie. Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven 1920-1940* (Baarn: Ten Have, 1993). [→ 445 p.]
- Janssen, G., *De feitelijke toedracht* (Groningen: De Jager, 1969⁴). [→ 267 p.]
- Lieburg, F.A. van e.a., *Refogeschiedenis in perspectief. Opstellen over de bevindelijke traditie* (Heerenveen: Groen, 2007). [→ 192 p.]
- Post, E.J., *Gereformeerd zijn en blijven, een wankel evenwicht?! Een historisch-sociologisch onderzoek naar de ontwikkelingen van de GKN, GB en CGK in de twintigste eeuw* (Heerenveen: Groen, 1998). [→ 422 p.]

- Spijker, W. van 't, 'Hoofdlijnen van de geschiedenis van de Christelijke Gereformeerde Kerken sinds 1892', in: W. van 't Spijker (ed.), *Een eeuw christelijk-gereformeerd. Aspecten van 100 jaar Christelijke Gereformeerde Kerken* (Kampen: Kok, 1992), 9-132.

F. *Werkstuk 'herdenkingsboeken christelijke gereformeerde kerken'* [500 p. werkstuk → 56 uur]

- Vier herdenkingsboeken van christelijke gereformeerde kerken naar keuze (min. 500 pagina's, in overleg) vormen de basis voor een vergelijkend onderzoek naar het ontstaan en de ontwikkeling van deze plaatselijke christelijke gereformeerde kerken. De gehanteerde methode van geschiedschrijving wordt beschreven en beoordeeld, en een kritische evaluatie van elk boek is vereist. Voor een lijst met alle herdenkingsboeken, zie www.cgktoen.nl.

Majorscriptie - Het onderwerp voor de majorscriptie wordt in overleg met de vakdocent en na goedkeuring door het coho vastgesteld. De masterscriptie moet kunnen dienen als basis voor een proefschrift. Voor verdere bepalingen omtrent de majorscriptie zie het 'Scriptiereglement' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op OnderwijsOnline). [→ 490 uur]

Colleges Nederlandse kerkgeschiedenis 18 uur
Vorbereiding colleges Nederlandse kerkgeschiedenis 52 uur

Afsluitend examen Het afsluitend examen van de master bestaat in de bespreking van de majorscriptie. Voor de regeling hiervan, zie het 'Studentenstatuut' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op OnderwijsOnline) en de informatie hierover op [p. 147](#).

Kerkrecht (major)

<i>Docent</i>	Prof. dr. H.J. Selderhuis	<i>Vakcode</i>	MAJ-KR
<i>Toetsvorm</i>	Mondelinge tentamens, leesverslagen, scriptie	<i>Omvang</i>	50 EC A. Kerkrecht algemeen 7 EC B. Gereformeerd kerkrecht (evt. in 2 dl) 13 EC C. Specialisme (evt. 2 delen) 10 EC D. Scriptie 17,5 EC E. Colleges 2,5 EC
<i>Tentamenduur</i>	1½ à 3 uur	<i>Periode</i>	F-jaar
<i>Tentamendata</i>	Afspreken met hoogleraar	<i>Colleges</i>	24 college-uren
<i>Inleverdata opdracht(en)</i>	In overleg met hoogleraar		

Leerdoelen Het verkrijgen van grondige kennis van de geschiedenis van het kerkrecht, de principia en voornaamste problematieken van het kerkrecht. Het produceren van een wetenschappelijke kerkrechtelijke studie die als basis voor een proefschrift kan dienen.

Eindtermen 4 t/m 9, 11, 14, 16 t/m 19, 25, 28, 30 t/m 34

Leerlijnen Onderzoeken, kritisch analyseren en synthetiseren, schrijven, mondeling presenteren, discussiëren en argumenteren, samenwerken, geestelijke instelling, praktische vaardigheden

Studielast Werkcolleges (24), waarbij geregeld een eigen bijdrage wordt verwacht 18 uur
Collegevoorbereiding 52 uur
Zelfstudie 840 uur
Majorscriptie 490 uur

Toetseisen A. *Kerkrecht algemeen*

- Artikel *Theologische Realencyklopedie, Band 18*, 662-749. [87 p. cat. 2 → 18 uur]
- Bouwman, H., *Gereformeerd Kerkrecht, deel I* (Kampen: Kok, 1928), 1-323. [320 p. cat. 2/3 → 53 uur]
- Coertzen, P., *Gepas en Ordelyk. 'n Teologiese verantwoording van die orde vir en in die kerk* (Pretoria: Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing, 1991). [240 p. cat. 2 → 50 uur]

- Harnack, A., *Entstehung und Entwicklung der Kirchenverfassung und des Kirchenrechts in den ersten zwei Jahrhunderten* (Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1978). [100 p. cat. 3 → 15 uur]
- Maurer, W., *Die Kirche und ihr Recht. Gesammelte Aufsätze zum evangelischen Kirchenrecht* (Tübingen: Mohr, 1976), 1-207. [200 p. cat. 2 → 40 uur]
- Rau, G. e.a., *Das Recht der Kirche, Band II: Zur Geschichte des Kirchenrechts* (Gütersloh: Kaiser/Gütersloher Verlagshaus, 1995), 115-173. [55 p. cat. 1 → 20 uur]

B. Gereformeerd Kerkrecht

- Bouwman, H., *Gereformeerd Kerkrecht, deel I* (Kampen: Kok, 1928), 325-612 én deel II (Kampen: Kok, 1934). [1.000 p. cat. 3/leesstof → 100 uur]
- Doekes, G., *Het kerkelijk doctorenambt* (Kampen: Kok, 1917). [110 p. cat. 2 → 22 uur]
- Huijser, Ph.J., *De ouderling en de prediking* (Kampen: Kok, 1959). [140 p. leesstof → 14 uur]
- Jansen, Joh., *De kerkelijke tucht. Handleiding ten dienste der Gereformeerde Kerken* (Nijverdal: Bosch, 1913). [160 p. cat. 3 → 22 uur]
- Kamphuis, J., *Verkenningen III. Opstellen over kerk en kerkrecht* (Goes: Oosterbaan & Le Cointre, 1966). [140 p. leesstof → 14 uur]
- Oldenhuis, F.T., *Rechtsvinding van de burgerlijke rechter in kerkelijke conflicten. De strijd om het zelfstandig bestaan van de plaatselijke kerk* (Groningen: De Vuurbaak, 1977). [60 p. cat. 2 → 12 uur]
- 2 papers van 5 A4, c.q. 1 paper van 10 A4 over een kerkrechtelijk thema of kerkrechtelijke kwestie. [→ 80 uur]
- Overige literatuur in overleg met de docent. [→ 100 uur]

C. Specialisme

Literatuur voor dit tentamen wordt in overleg met de docent vastgesteld en afgestemd op het scriptie-onderwerp. [→ 280 uur]

Majorscriptie

- Het onderwerp voor de majorscriptie wordt in overleg met de vakhoogleraar en na goedkeuring door het coho vastgesteld. De masterscriptie moet kunnen dienen als basis voor een proefschrift. Voor verdere bepalingen omtrent de majorscriptie zie het 'Scriptiereglement' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)). [→ 490 uur]

Afsluitend examen

Het afsluitend examen van de master bestaat in de bespreking van de majorscriptie. Voor de regeling hiervan, zie het 'Studentenstatuut' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)) en de informatie hierover op [p. 147](#).

Dogmatiek (major)

<i>Docent</i>	Prof. dr. A. Huijgen	<i>Vakcode</i>	MAJ-Dogm
<i>Toetsvorm</i>	Portfolio, essay(s) en scriptie	<i>Omvang</i>	50 EC A. Fundamentele dogmatiek 7 EC B. Dogma- en theologiegeschiedenis 6,5 EC C. Bijbel en dogmatiek 11,5 EC D. Materiële dogmatiek 7,5 EC E. Scriptie 17,5 EC
<i>Tentamenduur</i>	N.v.t.	<i>Periode</i>	F-jaar
<i>Tentamendata</i>	N.v.t.	<i>Colleges</i>	24 college-uren
<i>Inleverdata opdracht(en)</i>	In overleg met hoogleraar		

Leerdoelen

Verdieping van de kennis en het inzicht m.b.t. het vak dogmatiek, zowel wat de oorsprong en methode betreft als ook wat de actuele ontwikkelingen betreft; het kunnen omgaan met bronnen en literatuur op het terrein van de dogmatiek.

Het onderstaande is een model, waarvan afgeweken kan worden. Aan het begin van de major dogmatiek stellen docent en student in overleg het precieze programma vast.

<i>Eindtermen</i>	4 t/m 8, 12, 17 t/m 21, 37
<i>Leerlijnen</i>	Onderzoeken, kritisch analyseren en synthetiseren, schrijven, mondeling presenteren, discussiëren en argumenteren, samenwerken, geestelijke instelling, praktische vaardigheden
<i>Studielast</i>	<p>A. Fundamentele dogmatiek 7 EC (werkcolleges 6,75 uur, zelfstudie 189,25 uur)</p> <p>B. Dogma- en theologiegeschiedenis 6,5 EC (182 uur)</p> <p>C. Bijbel en dogmatiek 11,5 EC (werkcolleges 4,5 uur, zelfstudie 317,5 uur)</p> <p>D. Materiële dogmatiek 7,5 EC (werkcolleges 6,75 uur, zelfstudie 203,25 uur)</p> <p>E. Majorscriptie 17,5 EC (490 uur)</p> <p><i>A. Fundamentele dogmatiek (7 EC)</i> Verdieping van inzicht in het eigene van de christelijk-theologische bezinning en de uitgangspunten van de christelijke dogmatiek. Aan de orde komen inleidingsvragen: vooronderstellingen van christelijk theologisch denken, uitdagingen van modern en postmodern denken.</p>
<i>Toetseisen</i>	<ul style="list-style-type: none"> ◦ Kooi, C. van der, <i>Als in een spiegel. God kennen volgens Calvijn en Barth. Een tweeluik</i> (Kampen: Kok, 2002 of latere druk). [420 p. cat. 1/2 → 102,25 uur] ◦ Pannenberg, W., 'Die Aufnahme des philosophischen Gottesbegriffs als dogmatisches Problem der frühchristlichen Theologie', in: W. Pannenberg, <i>Grundfragen systematischer Theologie. Gesammelte Aufsätze</i> (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1971²), p. 296-346. [51 p. cat. 1 → 17 uur] ◦ Sauter, G., <i>Zugänge zur Dogmatik. Elemente theologischer Urteilsbildung</i>, (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1998), 19-296. [280 p. leesstof voor portfolio → 28 uur] ◦ Selectie door de student en verwerking van enkele bijpassende artikelen / een monografie en opname in portfolio. [→ 24 uur] ◦ Samenstellen portfolio. [→ 18 uur]
<i>Aanbevolen literatuur</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Henning, Chr., <i>Die evangelische Lehre vom Heiligen Geist und seiner Person. Studien zur Architektur protestantischer Pneumatologie im 20. Jahrhundert</i> (Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus, 2000). - Pannenberg, W., <i>Grundzüge der Christologie</i> (Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus Gerd Mohn, 1964¹ of latere druk). <p><i>B. Dogma- en theologiegeschiedenis (6,5 EC)</i> Verdere verdieping van de kennis en het inzicht m.b.t. de vakken dogma- en theologiegeschiedenis. Bestudering van overzichtswerken en enkele karakteristieke sleutelteksten.</p>
<i>Toetseisen</i>	<ul style="list-style-type: none"> ◦ Adam, A., <i>Lehrbuch der Dogmengeschichte, Band 1. Die Zeit der Alten Kirche</i> (Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus, 1965¹ of latere druk), 115-342. [230 p. leesstof voor portfolio → 23 uur] ◦ Adam, A., <i>Lehrbuch der Dogmengeschichte, Band 2. Mittelalter und Reformationszeit</i> (Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus, 1968¹ of latere druk), 15-171. [155 p. leesstof → 15 uur] ◦ Pannenberg, W., <i>Problemggeschichte der neueren evangelischen Theologie in Deutschland. Von Schleiermacher bis zu Barth und Tillich</i> (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1997). [356 p. leesstof voor portfolio → 36 uur] ◦ Een of meerdere monografieën / artikelen naar keuze, met het oog op de onderwerpkeuze van de scriptie. [→ 90 uur] ◦ Samenstellen portfolio. [→ 18 uur]
<i>Aanbevolen literatuur</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Assel, H., <i>Der andere Aufbruch. Die Lutherrenaissance – Ursprünge, Aporien und Wege: Karl Holl, Emanuel Hirsch und Rudolf Hermann (1910-1935)</i>, Forschungen zur systematischen und ökumenischen Theologie Band 72 (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1994). - Jüngel, E., <i>Barth-Studien</i>, Ökumenische Theologie Band 9 (Zürich e.a.: Benziger e.a., 1982). - Pannenberg, W., <i>Problemggeschichte der neueren evangelischen Theologie in Deutschland. Von Schleiermacher bis zu Barth und Tillich</i> (Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1997). <p><i>C. Bijbel en dogmatiek (11,5 EC)</i> Verdieping van inzicht van dogmatisch spreken in de Schrift én van dogmatisch Schrift-</p>

gebruik.

Aan de orde komen structuren en inhoud van het Oude en Nieuwe Testament als bron en norm voor dogmatische bezinning en de vraag van het gezag van de Schrift in de hedendaagse discussie.

Toetseisen

- Belt, H. van den, *The Authority of Scripture in Reformed Theology. Truth and Trust*, Studies in Reformed Theology Vol. 17 (Leiden/Boston: Brill, 2008). [375 p. leesstof voor portfolio → 75 uur]
- Huijgen, A., 'Alone Together. *Sola Scriptura* and the Other Solas of the Reformation', in Eric Peels e.a. (eds.), *Sola scriptura. Biblical and theological perspectives on scripture, authority, and hermeneutics* (Leiden: Brill, nog te verschijnen). [20 p. leesstof voor portfolio → 5 uur]
- Huijgen, A., "'God heeft Hem tot Kurios en Christus gemaakt". Systematische theologie en de exegese van Handelingen 2:36', in: G.C. den Hertog e.a. (eds.), *Acta. Bundel ter gelegenheid van het afscheid van prof. dr. T.M. Hofman als hoogleraar aan de Theologische Universiteit Apeldoorn* (Heerenveen: Groen, 2015), 91-105. [15 p. leesstof voor portfolio → 3 uur]
- Huijgen, A., *Drievoudig bewogen. De innerlijke samenhang van Triniteit en Oude Testament*, Apeldoornse Studies 69 (Apeldoorn: TUA, 2017). [62 p. leesstof voor portfolio → 13 uur]
- Keulen, D. van, *Bijbel en dogmatiek. Schriftbeschouwing en schriftgebruik in het dogmatisch werk van A. Kuyper, H. Bavinck en G.C. Berkouwer* (Kampen: Kok, 2003). [740 p. leesstof voor portfolio → 74 uur]
- Knijff, H.W. de, *Geest en gestalte. O. Noordmans' bijbeluitlegging in hermeneutisch verband* (Wageningen: Veenman, 1970). [190 p. cat. 1/2 → 45,5 uur]
- Maris, J.W., *Geloof en schriftgezag*, Apeldoornse Studies 36 (Apeldoorn: TUA, 1998). [54 p. leesstof voor portfolio → 10 uur]
- Door student te selecteren artikelen / monografie. [32 uur]
- Samenstellen essay. [→ 60 uur]

Aanbevolen literatuur

- Vroom, H.M., *De Schrift alleen? Een vergelijkend onderzoek naar de toetsing van theologische uitspraken volgens de openbaringstheologische visie van Torrance en de hermeneutisch-theologische opvattingen van Van Buren, Ebeling, Moltmann en Pannenberg* (Kampen: Kok, 1978).
- Wethmar, C.J., *Dogma en verstaanshorison. 'n Histories-sistematiese ondersoek in verband met die hermeneutiese funksie van die kerklike dogma met besondere verwysing na die teologie van Gerhard Ebeling* (Amsterdam: Rodopi, 1977).

D. Materiële dogmatiek (7,5 EC)

Verdieping van inzicht in onderwerpen die vragen om een dogmatische standpuntbepaling.

Aan de orde komen onderwerpen uit de diverse loci van de dogmatiek.

Toetseisen

- Beek, A. van de, *God doet recht. Eschatologie als christologie* (Zoetermeer: Meinema, 2008). [444 p. leesstof voor portfolio → 45 uur]
- Muis, J., *Onze Vader. Christelijk spreken over God* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2015). [400 p. leesstof voor portfolio → 40 uur]
- Ratzinger, J. / Benedictus XVI, *Jezus van Nazareth, Deel I. Van de doop in de Jordaan tot de Gedaanteverandering* (Tielt: Lannoo, 2007). [300 p. leesstof voor portfolio → 25 uur]
- Ratzinger, J. / Benedictus XVI, *Jezus van Nazareth, Deel II. Van de intocht in Jeruzalem tot de opstanding* (Tielt: Lannoo, 2011). [240 p. leesstof voor portfolio → 20 uur]
- Naar keuze een werk uit de hieronder genoemde suggesties bij aanbevolen literatuur. [→ 38,25 uur]
- Samenstellen portfolio en gesprekspunten. [→ 35 uur]

Aanbevolen literatuur

- Gunton, Colin E., *Father, Son and Holy Spirit. Essays toward a fully trinitarian theology* (London: T&T Clark, 2003).
- Jenson, Robert W., *Systematic theology, Vol. 1. The Triune God* (New York: Oxford University Press, 1997).
- Jenson, Robert W., *Systematic theology, Vol. 2. The Works of God* (New York: Oxford University Press, 1999).
- Pannenberg, W., *Grundzüge der Christologie* (Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus, 1964¹ of latere druk).

- Volf, M., *After our likeness. The church as the image of the trinity* (Grand Rapids: Eerdmans, 1998).

E. Majorscriptie (17,5 EC)

- Het onderwerp van de scriptie moet liggen op het terrein van de dogmatiek. Het onderwerp wordt in overleg met de vakhoogleraar en na goedkeuring door het coho vastgesteld. De scriptie moet voldoen aan de eisen qua omvang, vorm en inhoud, zoals die in algemene zin zijn omschreven. De masterscriptie moet kunnen dienen als basis voor een proefschrift. Voor verdere bepalingen omtrent de majorscriptie zie het 'Scriptiereglement' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)). [→ 490 uur]

Afsluitend examen

Het afsluitend examen van de master bestaat in de bespreking van de majorscriptie; voor de regeling hiervan, zie het 'Studentenstatuut' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)).

Dogmatiek (variant predikantsmajor)

<i>Docent</i>	Prof. dr. A. Huijgen	Vakcode	MAJ-Pred.Dogm
<i>Toetsvorm</i>	Portfolio, essay(s) en scriptie	Omvang	50 EC A. Fundamentele dogmatiek 7 EC B. Dogma- en theologiegeschiedenis 6,5 EC C. Bijbel en dogmatiek 6,5 EC D. Dogmatiek met het oog op de praktijk van de christelijke gemeente 12,5 EC E. Scriptie 17,5 EC
<i>Tentamenduur</i>	N.v.t.	<i>Periode</i>	F-jaar
<i>Tentamendata</i>	N.v.t.	<i>Colleges</i>	28 college-uren
<i>Inleverdata opdracht(en)</i>	In overleg met hoogleraar		

Leerdoelen Verdieping van de kennis en het inzicht m.b.t. het vak dogmatiek, zowel wat de oorsprong en methode betreft als ook wat de actuele ontwikkelingen; het kunnen omgaan met bronnen en literatuur op het terrein van de dogmatiek. Deze master is toegespitst op het werk als predikant. Dat geldt voor heel het pakket, maar met name bij het laatste tentamen, dat gericht is op de praktijk van de christelijke gemeente.

Eindtermen 4 t/m 8, 12, 17 t/m 21, 37

Leerlijnen Onderzoeken, kritisch analyseren en synthetiseren, schrijven, mondeling presenteren, discussiëren en argumenteren, samenwerken, geestelijke instelling, praktische vaardigheden

Studielast A. Fundamentele dogmatiek 7 EC (colleges 6,75 uur, zelfstudie 189,25 uur)
B. Dogma- en theologiegeschiedenis 6,5 EC (182 uur)
C. Bijbel en dogmatiek 6,5 EC (werkcolleges 4,5 uur, zelfstudie 177,5 uur)
D. Dogmatiek met het oog op de praktijk van de christelijke gemeente 12,5 EC (werkcolleges 9 uur, zelfstudie 341 uur)
E. Majorscriptie 17,5 EC

Toetseisen A. *Fundamentele dogmatiek*
Dit onderdeel is gelijk aan de reguliere major dogmatiek.

B. *Dogma- en theologiegeschiedenis*
Dit onderdeel is gelijk aan de reguliere major dogmatiek.

C. *Bijbel en dogmatiek*
Verdieping van inzicht van dogmatisch spreken in de Schrift én van dogmatisch Schriftgebruik.

Aan de orde komen structuren en inhoud van het Oude en Nieuwe Testament als bron en norm voor dogmatische bezinning en de vraag van het gezag van de Schrift in de hedendaagse discussie.

- Belt, H. van den, *The Authority of Scripture in Reformed Theology. Truth and Trust*, Studies in Reformed Theology Vol. 17 (Leiden/Boston: Brill, 2008). [375 p. leesstof voor portfolio → 75 uur]
- Huijgen, A., 'Alone Together. *Sola Scriptura* and the Other Solas of the Reformation', te verschijnen. [20 p. leesstof voor portfolio → 5 uur]
- Huijgen, A., "'God heeft Hem tot Kurios en Christus gemaakt". Systematische theologie en de exegese van Handelingen 2:36', in: G.C. den Hertog e.a. (eds.), *Acta. Bundel ter gelegenheid van het afscheid van prof. dr. T.M. Hofman als hoogleraar aan de Theologische Universiteit Apeldoorn* (Heerenveen: Groen, 2015), 91-105. [15 p. leesstof voor portfolio → 3 uur]
- Huijgen, A., *Drievoudig bewogen. De innerlijke samenhang van Triniteit en Oude Testament*, Apeldoornse Studies 69 (Apeldoorn: TUA, 2017). [62 p. leesstof voor portfolio → 13 uur]
- Knijff, H.W. de, *Geest en gestalte. O. Noordmans' bijbeluitlegging in hermeneutisch verband* (Wageningen: Veenman, 1970). [190 p. cat. 1/2 → 41 uur]
- Maris, J.W., *Geloof en schriftgezag*, Apeldoornse Studies 36 (Apeldoorn: TUA, 1998). [54 p. leesstof voor portfolio → 10 uur]
- Samenstellen beknopt essay. [→ 30,5 uur]

D. Dogmatiek met het oog op de praktijk van de christelijke gemeente

Verdieping van inzicht in onderwerpen die vragen om een dogmatische standpuntbepaling.

Aan de orde komen onderwerpen uit de diverse loci van de dogmatiek.

De student formuleert zelf theologische vragen waarop dit onderdeel hulp moet bieden.

- McFarland, I.A., *In Adam's Fall. A Meditation on the Christian Doctrine of Original Sin* (Malden (USA)/Oxford (UK): Wiley-Blackwell, 2010). [200 p. leesstof voor portfolio → 16 uur]
- Muis, J., *Onze Vader. Christelijk spreken over God* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2015). [400 p. leesstof voor portfolio → 35 uur]
- Ratzinger, J. / Benedictus XVI, *Jezus van Nazareth, Deel I. Van de doop in de Jordaan tot de Gedaanteverandering* (Tielt: Lannoo, 2007). [300 p. leesstof voor portfolio → 25 uur]
- Ratzinger, J. / Benedictus XVI, *Jezus van Nazareth, Deel II. Van de intocht in Jeruzalem tot de opstanding* (Tielt: Lannoo, 2011). [240 p. leesstof voor portfolio → 20 uur]
- Sauter, G., *Das verborgene Leben. Eine theologische Anthropologie* (Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus, 2011). [360 p. leesstof voor portfolio → 31 uur]
- Volf, M., *After our likeness. The church as the image of the trinity* (Grand Rapids: Eerdmans, 1998). [282 p. leesstof voor portfolio → 30 uur]
- Wrogemann, Henning, *Mission und Religion in der Systematischen Theologie der Gegenwart. Das Missionsverständnis deutschsprachiger protestantischer Dogmatiker im 20. Jahrhundert*, Forschungen zur systematischen und ökumenischen Theologie Bd. 79 (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1997). [350 p. leesstof voor portfolio → 35 uur]
- Samenstellen portfolio. [→ 35 uur]
- Essay over relatie dogmatiek – gemeente aan de hand van enkele praktische vragen. [→ 114 uur]

E. Majorscriptie

- Het onderwerp van de scriptie moet liggen op het terrein van de dogmatiek. Het onderwerp wordt in overleg met de vakhoogleraar en na goedkeuring door het coho vastgesteld. De scriptie moet voldoen aan de eisen qua omvang, vorm en inhoud, zoals die in algemene zin zijn omschreven. De masterscriptie moet kunnen dienen als basis voor een proefschrift. Voor verdere bepalingen omtrent de majorscriptie zie het 'Scriptiereglement' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)). [→ 490 uur]

Afsluitend
examen

Het afsluitend examen van de master bestaat in de bespreking van de majorscriptie. Voor de regeling hiervan, zie het 'Studentenstatuut' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)) en de informatie hierover op [p. 147](#).

Dogmageschiedenis (major)

<i>Docent</i>	Prof. dr. A. Huijgen	<i>Vakcode</i>	MAJ-Dgesch
<i>Toetsvorm</i>	Portfolio / essay(s) en scriptie	<i>Omvang</i>	50 EC A. Oriëntatie 2,5 EC B. Oude kerk en Middeleeuwen 8 EC C. Reformatie 12 EC D. Latere tijd 7,5 EC E. Scriptie 17,5 EC F. Colleges 2,5 EC
<i>Tentamenduur</i>	1½ uur	<i>Periode</i>	F-jaar
<i>Tentamendata</i>	N.v.t.	<i>Colleges</i>	24 college-uren
<i>Inleverdata opdracht(en)</i>	In overleg met hoogleraar		

- Leerdoelen* De student:
- kan de vorming van het christologisch-trinitarisch dogma historisch en theologisch beschrijven, interpreteren en waarderen;
 - kan verschillende benaderingen van dogmageschiedenis onderscheiden en waarderen;
 - kan zelfstandig een dogmahistorische studie schrijven, met beredeneerde gebruikmaking van methodes die aan dit vak eigen zijn.

Eindtermen 1, 2, 4 t/m 6, 8, 11, 16 t/m 19, 37, 38

Leerlijnen Onderzoeken, kritisch analyseren en synthetiseren

Studielast Werkcolleges 22 uur (in beginsel zijn dit de mastercolleges dogmatiek)
Collegevoorbereiding 48 uur
Zelfstudie 840 uur
Majorscriptie 490 uur

Toetseisen Onderstaande opgave is als een model te beschouwen, waarvan individueel kan worden afgeweken. Eigen interesses van de student worden aangemoedigd. In overleg met de docent wordt bepaald welk deel van de stof in een leesverslag wordt verwerkt en over welk deel van de stof een (thematisch) paper wordt geleverd.

A. Oriëntatie (70 uur)

- Barth, K., *Die protestantische Theologie im 19. Jahrhundert. Ihre Vorgeschichte und ihre Geschichte* (Zürich: Theologischer Verlag Zürich, 1947¹/1960³). [150 pagina's selecteren voor leesstof portfolio → 15 uur]
- Berkhof, Henrikus, *200 Jahre Theologie. Ein Reisebericht* (Neukirchen: Neukirchener Verlag, 1985), 11-82, 92-136, 147-205. [175 p. leesstof voor portfolio → 25 uur]
- Küng, Hans, *Grosse christliche Denker* (München: Piper, 1994); Nederlandse vertaling: *Grote christelijke denkers* (Kampen: Kok, 1996). [230 p. leesstof voor portfolio → 25 uur]
- Samenstellen portfolio. [→ 5 uur]

B. Oude kerk en Middeleeuwen (224 uur)

- Andresen, Carl & Adolf Martin Ritter (eds.), *Handbuch der Dogmen- und Theologiegeschichte 1: Die Lehrentwicklung im Rahmen der Katholizität* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1999²), 35-754. [720 p. leesstof voor portfolio → 144 uur]
- Gilg, Arnold, *Weg und Bedeutung der altkirchlichen Christologie* (München: Kaiser, 1989). [105 p. leesstof voor portfolio → 21 uur]
- Seeberg, Reinhold, *Lehrbuch der Dogmengeschichte* (Graz: Akademische Druck- und Verlagsanstalt, 1953-1955). [350 p. in overleg, leesstof voor portfolio → 40 uur]
- Samenstellen portfolio. [→ 19 uur]

C. Reformatie (336 uur)

- Andresen, Carl & Adolf Martin Ritter (eds.), *Handbuch der Dogmen- und Theologiegeschichte 2: Die Lehrentwicklung im Rahmen der Konfessionalität* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1999²), 1-559. [560 p. leesstof voor portfolio → 112 uur]
- Baars, A., *Om Gods verhevenheid en Zijn nabijheid. De Drie-eenheid bij Calvijn* (Kampen: Kok, 2004), 74-280. [207 p. leesstof voor portfolio → 21 uur]

- Kooi, C. van der, *Als in een spiegel. God kennen volgens Calvin en Barth* (Kampen: Kok, 2002), 10-390. [381 p. leesstof voor portfolio → 55 uur]
- Koopmans, J., *Het oudkerkelijk dogma in de Reformatie, bepaaldelijk bij Calvin* (Wageningen: Veenman, 1938). [136 p. leesstof voor portfolio → 15 uur]
- Krusche, Werner, *Das Wirken des Heiligen Geistes nach Calvin* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1957). [347 p. leesstof voor portfolio → 35 uur]
- Literatuur naar keuze in te vullen. [→ 78 uur]
- Samenstellen portfolio. [→ 20 uur]

D. Latere Tijd (210 uur)

- Berkouwer, G.C., *Een halve eeuw theologie. Motieven en stromingen van 1920 tot heden* (Kampen: Kok, 1974). [380 p. leesstof voor portfolio → 54 uur]
- Lauster, Jörg, *Prinzip und Methode. Die Transformation des protestantischen Schriftprinzips durch die historische Kritik von Schleiermacher bis zum Gegenwart* (Tübingen: Mohr Siebeck, 2004), 11-345, 401-469. [402 p. leesstof voor portfolio → 67 uur]
- Reuver, A. de, *Bedelen bij de Bron. Kohlbrugge's geloofsopvatting vergeleken met Reformatie en Nadere Reformatie* (Zoetermeer: Boekencentrum, 1992), hfdst. 4, 5, 7, 8. [245 p. leesstof voor portfolio → 27 uur]
- Stoker, Wessel & Henk C. van der Sar (eds.), *Theologie op de drempel van 2000. Terugblik op 100 jaar Gereformeerd Theologisch Tijdschrift* (Kampen: Kok, 1999). [330 p. leesstof voor portfolio → 33 uur]
- Samenstellen portfolio. [→ 29 uur]

Majorscriptie

- Het onderwerp van de scriptie moet liggen op het terrein van de dogmageschiedenis. Het onderwerp wordt in overleg met de docent en na goedkeuring door het coho vastgesteld. De scriptie moet voldoen aan de eisen qua omvang, vorm en inhoud, zoals die in algemene zin zijn omschreven. De masterscriptie moet kunnen dienen als basis voor een proefschrift. Voor verdere bepalingen omtrent de majorscriptie zie het 'Scriptiereglement' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)). [→ 490 uur]

Afsluitend examen

Het afsluitend examen van de master bestaat in de bespreking van de majorscriptie. Voor de regeling hiervan, zie het 'Studentenstatuut' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)) en de informatie hierover op [p. 147](#).

Ethiek (major)

<i>Docent</i>	Dr. D.J. Steensma	<i>Vakcode</i>	MAJ-Et
<i>Toetsvorm</i>	Mondelinge tentamens en scriptie	<i>Omvang</i>	50 EC A. Fundamentele ethiek 8 EC B. Bijbelse ethiek 8 EC C. Geschiedenis van de ethiek 5,5 EC D. Materiële ethiek 11 EC E. Scriptie 17,5 EC
<i>Tentamenduur</i>	1½ à 3 uur	<i>Periode</i>	F-jaar
<i>Tentamendata</i>	Afspreken met docent	<i>Colleges</i>	42 college-uren
<i>Inleverdata opdracht(en)</i>	In overleg met docent		

Leerdoelen

Verdieping van kennis van en inzicht in de theologische ethiek, de aanwijzingen voor moraal vanuit de Schrift, de geschiedenis van de theologische ethiek, en materieel-ethische onderwerpen.

Eindtermen

4 t/m 6, 12, 15, 18 t/m 21

Leerlijnen

Onderzoeken, kritisch analyseren en synthetiseren, schrijven, mondeling presenteren, discussiëren en argumenteren, samenwerken, geestelijke instelling, praktische vaardigheden

Studielast

A. Fundamentele ethiek 8 EC (colleges 9 uur, zelfstudie 215 uur)
B. Bijbelse ethiek 8 EC (colleges 9 uur, zelfstudie 215 uur)

- C. Geschiedenis van de ethiek 5,5 EC (zelfstudie 154 uur)
- D. Materiële ethiek 11 EC (werkcolleges 9 uur, zelfstudie 299 uur)
- E. Majorscriptie 17,5 EC

A. Fundamentele ethiek

Verdieping van kennis van en inzicht in het eigene van de morele bezinning en het uitgangspunt van de theologische ethiek.

- Toetseisen*
- Frey, Christofer, *Wege zu einer evangelischen Ethik. Eine Grundlegung* (Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus, 2014). [467 p. cat. 1 → 155 uur]
 - Heyns, J.A., *Teologiese Etiek 1* (Pretoria: N.G. Kerkboekhandel Transvaal, 1982), 1-58, 89-211 [180 p. cat. 1 → 60 uur]

- Aanbevolen literatuur*
- O'Donovan, Oliver, *Self, World and Time. Ethics as Theology Volume 1* (Grand Rapids: Eerdmans, 2013).
 - O'Donovan, Oliver, *Finding and Seeking. Ethics as Theology Volume 2* (Grand Rapids: Eerdmans, 2014).
 - Zie ook bij Ethiek 1 en Ethiek 3.

B. Bijbelse ethiek

Verdieping van kennis van en inzicht in de Schrift als bron van morele bezinning.

- Toetseisen*
- Hays, Richard B., *The Moral Vision of the New Testament. Community, Cross, New Creation. A Contemporary Introduction to New Testament Ethics* (New York: HarperSanFrancisco, 1996). [470 p. cat. 1/2 → 120 uur]
 - Wright, Christopher J.H., *Old Testament Ethics for the People of God* (Downers Grove: InterVarsityPress, 2004), 17-479. [462 p. cat. 2 → 95 uur]

- Aanbevolen literatuur*
- Otto, Eckart, *Theologische Ethik des Alten Testaments*. Theologische Wissenschaft Band 3,2 (Stuttgart: Kohlhammer, 1994).
 - Schrage, W., *Ethik des Neuen Testaments. Grundrisse zum Neuen Testament. Das Neue Testament Deutsch. Ergänzungsreihe IV* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1982).
 - Schrage, W., *Die konkreten Einzelgebote in der paulinischen Paränese. Ein Beitrag zur neutestamentlichen Ethik* (Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus, 1961).

C. Geschiedenis van de christelijk-theologische ethiek

Verdieping van kennis van en inzicht in de geschiedenis van de christelijk-theologische ethiek. Aan de orde komen hoofdmomenten uit de geschiedenis van de ethiek en denkers die invloed hebben uitgeoefend op de theologisch-ethische bezinning en discussie.

- Toetseisen*
- Frey, Christofer, *Die Ethik des Protestantismus von der Reformation bis zur Gegenwart*. Unter Mitarbeit von Martin Hoffmann (Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus Gerd Mohn, 1989). [257 p. cat. 1 → 86 uur]
 - Wogaman, J. Philip, *Christian Ethics. A Historical Introduction* (Louisville: Westminster John Knox, 1997). [284 p. cat. 1/2 → 68 uur]

- Aanbevolen literatuur*
- Bockmühl, K., *Gesetz und Geist. Eine kritische Würdigung des Erbes protestantischer Ethik I. Die Ethik der reformatorischen Bekenntnisschriften* (Giessen: Brunnen, 1987).
 - MacIntyre, A., *A Short History of Ethics. A History of Moral Philosophy from the Homeric Age to the Twentieth Century* (London: Routledge Chapman & Hall, 2002⁹).
 - Mahoney, John, *The Making of Moral Theology. A Study of the Roman Catholic - Tradition* (Oxford: Clarendon, 1987).
 - Rohls, Jan, *Geschichte der Ethik* (Tübingen: Mohr Siebeck, 1999²).

D. Materiële ethiek

Verdieping van kennis van en inzicht in onderwerpen die vragen om een ethische standpuntbepaling.

- Toetseisen*
- Banner, Michael, *The Ethics of Everyday Life. Moral Theology, Social Anthropology, and the Imagination of the Human* (The Bampton Lectures in the University of Oxford 2013) (Oxford: Oxford UP, 2014). [205 p. cat. 1/2 → 50 uur]
 - Grenz, Stanley J., *Sexual Ethics. An Evangelical Perspective* (Louisville: Westminster John Knox, 1997). [258 p. cat. 1 → 86 uur]
 - Grenz, Stanley J., *Welcoming but not Affirming. An Evangelical Response to*

- *Homosexuality* (Louisville: Westminster John Knox, 1998). [157 p. cat. 1 → 52 uur]
- Kruijff, G.G. de, *Waakzaam en nuchter. Over christelijke ethiek in een democratie* (Baarn: Ten Have, 1994). [250 p. cat. 2 → 50 uur]
- Post, Doeke, *De dood komt steeds later. Het einde van het leven in discussie* (Zoetermeer: Meinema, 2012, 2^e herziene druk). [195 p. cat. 3 → 25 uur]
- Waters, Brent, *This Mortal Flesh. Incarnation and Bioethics* (Grand Rapids: Brazos, 2009). [183 p. cat. 1 → 36 uur]

Aanbevolen literatuur - Heyns, J.A., *Teologiese Etiek 1, 2/1 en 2/2* (Pretoria: N.G. Kerkboekhandel Transvaal, 1982-1989).

Majorscriptie - Het onderwerp voor de majorscriptie wordt in overleg met de vakdocent en na goedkeuring door het coho vastgesteld. De masterscriptie moet kunnen dienen als basis voor een proefschrift. Voor verdere bepalingen omtrent de majorscriptie zie het 'Scriptiereglement' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)). [→ 392 uur]

Afsluitend examen Het afsluitend examen van de master bestaat in de bespreking van de majorscriptie. Voor de regeling hiervan, zie het 'Studentenstatuut' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)) en de informatie hierover op [p. 147](#).

Ethiek (variant predikantsmajor)

Docent	Dr. D.J. Steensma	Vakcode	MAJ-Pred.Et.
Toetsvorm	Mondelinge tentamens, scriptie	Omvang	50 EC A. Fundamentele ethiek 8 EC B. Bijbelse ethiek 8 EC C. Materiële ethiek 9 EC D. Ethiek en de praktijk van de christelijke gemeente 7,5 EC E. Scriptie 17,5 EC
Tentamendata	Afspreken met docent	Periode	F-jaar
Inleverdata opdracht(en)	Afspreken met docent	Colleges	40 college-uren

Leerdoelen Verdieping van kennis van en inzicht in de fundamentele theologische ethiek, de aanwijzingen voor moraal vanuit de Schrift, de geschiedenis van de theologische ethiek, en materieel-ethische onderwerpen. Deze master is toegespitst op het werk als predikant.

Eindtermen 4 t/m 6, 12, 15, 18 t/m 21

Leerlijnen Onderzoeken, kritisch analyseren en synthetiseren, schrijven, mondeling presenteren, discussiëren en argumenteren, samenwerken, geestelijke instelling, praktische vaardigheden

Studielast

- A. Fundamentele ethiek 8 EC (werkcolleges 9 uur, zelfstudie 215 uur)
- B. Bijbelse ethiek 8 EC (werkcolleges 9 uur, zelfstudie 215 uur)
- C. Materiële ethiek 9 EC (werkcolleges 6 uur, zelfstudie 246 uur)
- D. Ethiek en de praktijk van de christelijke gemeente 7,5 EC (werkcolleges 6 uur, zelfstudie 204 uur)
- E. Majorscriptie 17,5 EC

Toetseisen

A. Fundamentele ethiek
Verdieping van kennis van en inzicht in het eigene van de morele bezinning en het uitgangspunt van de theologische ethiek.

- Heyns, J.A., *Teologiese Etiek 1* (Pretoria: N.G. Kerkboekhandel Transvaal, 1982), 1-355. [355 p. cat. 1 → 118 uur]
- O'Donovan, Oliver, *Self, World and Time, Ethics as Theology Volume 1* (Grand Rapids: Eerdmans, 2013). [133 p. cat. 1 → 45 uur]
- Ogletree, Thomas W., *The Use of the Bible in Christian Ethics. A Constructive Essay*. (Louisville: Westminster John Knox, 2003). [206 p. cat. 1/2 → 52 uur]

B. Bijbelse ethiek

Verdieping van kennis van en inzicht in de Schrift als bron van morele bezinning.

- Hays, Richard B., *The Moral Vision of the New Testament. Community, Cross, New Creation. A Contemporary Introduction to New Testament Ethics* (New York: HarperSanFrancisco, 1996). [470 p. cat. 1/2 → 120 uur]
- Wright, Christopher J.H., *Old Testament Ethics for the People of God* (Downers Grove: InterVarsity, 2004), 17-479. [462 p. cat. 2 → 95 uur]

C. Materiële ethiek

Verdieping van kennis van en inzicht in onderwerpen die vragen om een ethische standpuntbepaling.

- Grenz, Stanley J., *Sexual Ethics. An Evangelical Perspective* (Louisville: Westminster John Knox, 1997), 1-222, 247-258. [233 p. cat. 1 → 83 uur]
- Grenz, Stanley J., *Welcoming but not Affirming. An Evangelical Response to Homosexuality* (Louisville: Westminster John Knox, 1998). [157 p. cat. 1 → 52 uur]
- Kruijf, G.G. de, *Waakzaam en nuchter. Over christelijke ethiek in een democratie* (Baarn: Ten Have, 1994). [250 p. cat. 2 → 50 uur]
- Post, Doeke, *De dood komt steeds later. Het einde van het leven in discussie* (Zoetermeer: Meinema 2010). [182 p. cat. 3 → 25 uur]
- Waters, Brent, *This Mortal Flesh. Incarnation and Bioethics* (Grand Rapids: Brazos, 2009). [183 p. cat. 1 → 36 uur]

D. Ethiek en de praktijk van de christelijke gemeente

Verdieping van kennis van en inzicht in onderwerpen die vragen om een ethische standpuntbepaling.

- Douma, J., *Medische ethiek*. Christelijke ethiek 6 (Kampen: Kok 1997), 150-350. [200 p. cat. 2 → 40 uur].
- Heyns, J.A., *Teologische Etiek 2/1* (Pretoria: N.G. Kerkboekhandel Transvaal, 1986), 1-131, 189-448. [389 p. cat. 1/2 → 114 uur]
- Smedes, Lewis B., *Sex for Christians. The Limits and Liberties of Sexual Living. Revised Edition* (Grand Rapids: Eerdmans, 1994). [244 p. cat. 2 → 50 uur]

Majorscriptie

- Het onderwerp voor de majorscriptie wordt in overleg met de vakdocent en na goedkeuring door het coho vastgesteld. De masterscriptie moet kunnen dienen als basis voor een proefschrift. Voor verdere bepalingen omtrent de majorscriptie zie het 'Scriptiereglement' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)). [→ 490 uur]

Afsluitend examen

Het afsluitend examen van de master bestaat in de bespreking van de majorscriptie. Voor de regeling hiervan, zie het 'Studentenstatuut' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)) en de informatie hierover op [p. 147](#).

Praktische theologie (major)

<i>Docent</i>	Prof. dr. M.J. Kater	<i>Vakcode</i>	MAJ-Pr.Th
<i>Toetsvorm</i>	Mondelinge tentamens en scriptie	<i>Omvang</i>	50 EC A. Inleiding praktische theologie 2 EC 28 EC in overleg te verdelen over: B. Homiletiek C. Poimieniek D. Liturgiek E. Catechetiek F. Scriptie 17,5 EC G. Colleges 2,5 EC
<i>Tentamenduur</i>	1½ à 3 uur	<i>Periode</i>	F-jaar
<i>Tentamendata</i>	Afspreken met hoogleraar	<i>Colleges</i>	24 college-uren
<i>Inleverdata opdracht(en)</i>	Afspreken met hoogleraar		

Leerdoelen

- Verbreding en verdieping van de verschillende praktisch-theologische vakken, te weten: inleiding praktische theologie, homiletiek, poimieniek, liturgiek en catechetiek.
- Beheersing van de hierbij behorende literatuur van algemeen oriënterende aard.

	<ul style="list-style-type: none"> - Kennis verwerven van de geschiedenis, de methode van behandeling en de praktische relevantie van dat onderdeel van de praktische theologie waarop de student zich in het bijzonder richt. - Blijk geven in staat te zijn tot initiële beheersing van een wetenschappelijke probleemstelling met betrekking tot een van de onderdelen van de praktisch-theologische vakken door vervaardiging van een schriftelijk werkstuk op basis van eigen onderzoek.
<i>Eindtermen</i>	4 t/m 6, 8 t/m 11, 14, 16 t/m 30, 33 t/m 38
<i>Leerlijnen</i>	Onderzoeken, kritisch analyseren en synthetiseren, schrijven, mondeling presenteren, discussiëren en argumenteren, samenwerken, geestelijke instelling, praktische vaardigheden
<i>Studielast</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Werkcolleges 18 uur - Collegevoorbereiding 52 uur - Zelfstudie (presentatie op werkcollege) 50 uur (N.B. Wanneer een student een presentatie op het werkcollege verzorgt, komen de daaraan bestede uren in mindering op de tentamenstof) - Zelfstudie (literatuurstudie) 840 uur - Majorscriptie 490 uur
<i>Toetseisen</i>	<p><i>A. Inleiding praktische theologie</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ◦ Brienen, T., <i>Handboek voor de diaconologie. Inleiding in de theologie van de 'bediening van het Woord' in al zijn dimensies</i> (Heerenveen: Groen, 1999). [182 p. cat. 2/3 → 26 uur] ◦ Dingemans, G.D.J., <i>Manieren van doen. Inleiding tot de studie van de praktische theologie</i> (Kampen: Kok, 1996) (in hoofdlijnen). [200 p. cat. 3 → 30 uur]
<i>Aanbevolen literatuur</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Birnbaum, W., <i>Theologische Wandlungen von Schleiermacher bis Karl Barth. Eine enzyklopädische Studie zur praktischen Theologie</i> (Tübingen: Katzmann, 1963). - Bruggen, J. van, <i>Ambten in de apostolische kerk. Een exegetisch mozaïek</i> (Kampen: Kok, 1984). - Graafland, C., <i>Gedachten over het ambt</i> (Zoetermeer: Boekencentrum, 1999). - Heitink, G., <i>Praktische theologie. Geschiedenis - theorie - handelingsvelden</i> (Kampen: Kok, 1993). - Trimp, C., <i>Ministerium. Een introductie in de reformatorische leer van het ambt</i> (Groningen: De Vuurbaak, 1982).
<i>Toetseisen</i>	<p><i>B. Homiletiek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ◦ Brienen, T., <i>De prediking van de Nadere Reformatie</i> (Amsterdam: Bolland, 1974), 53-179, 271-308 (in hoofdlijnen). [163 p. cat. 3 → 23 uur] ◦ Bohren, R., <i>Predigtlehre</i> (Gütersloh: Kaiser, 1993⁶) (in hoofdlijnen). [550 p. cat. 3 → 82 uur] ◦ Dingemans, G.D.J., <i>Als hoorder onder de hoorders. Hermeneutische homiletiek</i> (Kampen: Kok, 1991 of later). [210 p. cat. 2 → 42 uur] ◦ Greidanus, S., <i>Preaching Christ from the Old Testament. A contemporary hermeneutical Method</i> (Grand Rapids: Eerdmans, 1999). [350 p. cat. 2 → 72 uur] ◦ Hoekstra, T., <i>Gereformeerde homiletiek</i> (Amsterdam: Bolland, 1973). [450 p. cat. 3 → 65 uur] ◦ Long, T., <i>The Witness of Preaching</i> (Louisville: Westminster/John Knox Press, 1989). [190 p. cat. 2 → 38 uur] ◦ Schütz, W., <i>Geschichte der christlichen Predigt</i> (Berlin: De Gruyter, 1972) (in hoofdlijnen) óf: Niebergall, A., 'Die Geschichte der christlichen Predigt', in: <i>Leiturgia II</i> (Kassel: Stauda, 1955), 181-354 (in hoofdlijnen). [170 p. cat. 2 → 34 uur] ◦ Veenhof, C., 'Calvijn en de prediking', in: J. van Genderen e.a., <i>Zicht op Calvijn</i> (Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 1965), 47-101 (in hoofdlijnen). [54 p. cat. 3 → 8 uur]
<i>Aanbevolen literatuur</i>	Zie de opgave bij de minor .
<i>Toetseisen</i>	<p><i>C. Poimeniek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ◦ Heitink, G., <i>Pastorale zorg. Theologie - differentiatie - praktijk</i> (Kampen: Kok, 1998 of later). [250 p. cat. 2 → 52 uur]

- Horst, W. ter, *Over troosten en verdriet. Troost zoeken en bieden* (Kampen: Kok, 1984 of later). [168 p. cat. 3 → 25 uur]
- Lindijer, C.H., *Ouderen ontmoeten. Pastorale en andere contacten met oudere mensen* (Zoetermeer: Boekencentrum, 1999). [185 p. cat. 3 → 32 uur]
- Menken Bekius, C. & H. Schaap (eds.), *Ervaring leert. De casus als instrument voor theoloog, pastor en geestelijk verzorger* (Kampen: Kok, 2010). [120 p. leesstof → 8 uur]
- Meulink-Korf, H. & A. van Rhijn, *De onvermoede derde, inleiding in het contextueel pastoraat* (Zoetermeer: Meinema, 2005). [252 p. cat. 3 → 36 uur]
- Pelt, J.W. van, *Pastoraat in trinitarisch perspectief. De samenhang tussen trinitarische en antropologische aspecten in het pastoraat* (Heerenveen: Groen, 1999) (in hoofdlijnen). [350 p. cat. 3 → 55 uur]
- Polspoel, A.R.M., *Wenen om het verloren ik. Over verlies en rouw* (Kampen e.a.: Ten Have e.a., 2010, 12^e druk). [223 p. cat. 3 → 30 uur]

Aanbevolen literatuur

Zie de opgave bij de [minor](#).

Toetseisen

D. Liturgiek

- Jong, K.W. de, *Ordering van dienst. Achtergronden van en ontwikkelingen in de eredienst van de Gereformeerde Kerken in Nederland* (Baarn: Ten Have, 1996) (in hoofdlijnen). [380 p. cat. 3 → 48 uur]
- Oskamp, P. & N. Schuman (eds.), *De weg van de liturgie. Tradities, achtergronden, praktijk* (Zoetermeer: Meinema, 1998 of later). [410 p. cat. 2 → 75 uur]
- Wegman, H.A.J., *Riten en mythen. Liturgie in de geschiedenis van het christendom* (Kampen: Kok, 1991 of later) (in hoofdlijnen). [350 p. cat. 3 → 45 uur]

Aanbevolen literatuur

Zie de opgave bij de [minor](#).

Toetseisen

E. Catechetiek

- Dingemans, G.D.J., *In de leerschool van het geloof. Mathetiek en vakdidactiek voor catechese en kerkelijk vormingswerk* (Kampen: Kok, 1986 of later) (in hoofdlijnen). [305 p. cat. 3 → 44 uur]
- Have, P. ten, *Een methode van bijbelse catechese* (Groningen: Wolters, 1948). [225 p. cat. 3 → 33 uur]
- Verboom, W., *De catechese bij de Reformatie en de Nadere Reformatie* (Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 1986). [330 p. cat. 3 → 49 uur]

Aanbevolen literatuur

Zie de opgave bij de [minor](#).

Majorscriptie

- Het onderwerp voor de majorscriptie wordt in overleg met de vakhoogleraar en na goedkeuring door het coho vastgesteld. De masterscriptie moet kunnen dienen als basis voor een proefschrift. Voor verdere bepalingen omtrent de majorscriptie zie het 'Scriptiereglement' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)). [→ 490 uur]

Colleges

Praktische theologie 18 uur
Collegevoorbereiding praktische theologie 52 uur

Afsluitend examen

Het afsluitend examen van de master bestaat in de bespreking van de majorscriptie. Voor de regeling hiervan, zie het 'Studentenstatuut' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)) en de informatie hierover op [p. 147](#).

Bijzonderheden

- Dit programma draagt een algemeen karakter. Wanneer een student zich in een bepaald onderdeel wenst te specialiseren, is het mogelijk het programma voor dat onderdeel te verzwaren en dat voor de andere onderdelen te verlichten. Ook is het mogelijk enkele studies die onder de toetseisen genoemd worden door andere - gelijkwaardige - titels te vervangen.
- Er bestaan mogelijkheden om in het kader van dit vak projectonderzoek te doen, o.a. in samenwerking met het Instituut voor Cultuurethiek en het Prof. dr. G.A. Lindeboom Instituut. Nadere informatie is te verkrijgen bij de docent.
- Indien gewenst, kan dit algemene programma ook vervangen worden door een programma dat óf geheel aan de homiletiek óf geheel aan de poimeniek/pastorale psychologie is gewijd. In beide gevallen blijft echter het tentamen Inleiding Praktische theologie gehandhaafd.

Evangelistiek/Missiologie (major)

<i>Docent</i>	Drs. J. van 't Spijker	<i>Vakcode</i>	MAJ-M/E
<i>Toetsvorm</i>	Tentamens en/of leesverslagen, mini-scripties, scriptie	<i>Omvang</i>	50 EC Tentamens 30 EC Scriptie 17,5 EC Colleges 2,5 EC
<i>Tentamenduur</i>	N.v.t.	<i>Periode</i>	F-jaar
<i>Inleverdata opdracht(en)</i>	In overleg met de docent	<i>Colleges</i>	24 college-uren

- Leerdoelen*
- Het zelfstandig leren onderscheiden, benoemen en beschrijven wat de Bijbelse fundering is van zending en/of evangelisatie.
 - Het zelfstandig leren herkennen en identificeren van thema's uit de geschiedenis en/of de theologie van de Missiologie en/of de Evangelistiek.
 - Het theologisch/reflecterend leren omgaan met missiologische thema's.
 - Het zelfstandig leren omgaan met bronnen en de literatuur op het terrein van de Missiologie en/of de Evangelistiek.

Eindtermen 4 t/m 8, 10, 11, 13 t/m 19, 23 t/m 25, 28, 29, 36

Leerlijnen Onderzoeken, kritisch analyseren en synthetiseren, schrijven, mondeling presenteren, discussiëren en argumenteren, samenwerken, geestelijke instelling, praktische vaardigheden

Studielast Colleges 24 uur
Collegevoorbereiding 46 uur
Zelfstudie 840 uur
Majorscriptie 490 uur

Toetseisen In overleg met de student wordt een programma voor bestudering vastgesteld, in bepaalde thematische categorieën, met een totaal van 30 EC. Afhankelijk van de keuze voor ofwel tentamen of leesverslag gelden de richtlijnen vertaling literatuur naar studie-uren.

A. Bijbelse fundering van de missiologie en evangelistiek.

Capita selecta (in overleg) uit o.a. de volgende literatuur:

- Becker, R., 'Matthew 28:18-20 interpreted from the point of view of the apostolate', in: Tj. Baarda e.a., *Zending op weg naar de toekomst. Essays aangeboden aan prof. dr. J. Verkuyl ter gelegenheid van zijn afscheid als hoogleraar in de missiologie en evangelistiek aan de Faculteit der Godgeleerdheid van de Vrije Universiteit te Amsterdam* (Kampen: Kok, 1978), 46-58.
- Bevans, Stephen B. & R.P. Schroeder, *Constants in Context. A Theology of Mission for Today* (New York: Orbis Books, 2006), 7-31.
- Blauw, J., *Goden en mensen. Plaats en betekenis van de heidenen in de heilige Schrift* (Groningen: Niemeijer, 1950).
- Blauw, J., *Gottes Werk in dieser Welt. Grundzüge einer biblischen Theologie der Mission* (München: Kaiser Verlag, 1961).
- Boer, H.R., *Pentecost and the Missionary Witness of the Church* (Franeker: Wever 1955).
- Bosch, D.J., *Die Heidenmission in der Zukunftsschau Jesu. Eine Untersuchung zur Eschatologie der synoptischen Evangelien* (Zürich: Zwingli Verlag, 1959).
- Bosch, D.J., 'The why and how of a true biblical foundation for mission', in: Tj. Baarda e.a., *Zending op weg naar de toekomst. Essays aangeboden aan prof. dr. J. Verkuyl ter gelegenheid van zijn afscheid als hoogleraar in de missiologie en evangelistiek aan de Faculteit der Godgeleerdheid van de Vrije Universiteit te Amsterdam* (Kampen: Kok, 1978), 33-45.
- Bouw, W.J. (ed.), *Evangelisatie. Wat verstaan we eronder?* (Kampen: Kok, 1981).
- Dodd, C.H., *The Apostolic Preaching and its Development* (London: Hodder & Stoughton, 1936 of later), of in vertaling: *De apostolische prediking en haar ontwikkelingsgang* (Nijkerk: Callenbach).
- Honig, A.G., *Bijdrage aan het onderzoek naar de fundering van de zendingsmethode der comprehensive approach in het Nieuwe Testament* (Kampen: Kok, 1951).

- Moreau, A.S. (ed.), *Evangelical Dictionary of World Missions* (Grand Rapids: Baker Books, 2000).
- Moreau, A.S. e.a., *Introducing World Missions. A Biblical, Historical, and Practical Survey* (Grand Rapids: Baker Books, 2004).
- Noordegraaf, A., *Creatura Verbi. De groei van de gemeente volgens de Handelingen der Apostelen* ('s-Gravenhage: Boekencentrum, 1983 of later).
- Noort, G. e.a., *Als een kerk opnieuw begint. Handboek voor missionaire gemeenschapsvorming* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2008).
- Schnabel, E.J., *Early Christian Mission. Jesus and the Twelve* (Illinois/Leicester: IVP, 2004).
- Schnabel, E.J., *Early Christian Mission. Paul and the early Church* (Illinois/Leicester: IVP, 2004).
- Swigchem, D. van, *Het missionair karakter van de christelijke gemeente volgens de brieven van Paulus en Petrus* (Kampen: Kok, 1955).
- Verkuyl, J., *Inleiding in de nieuwere zendingswetenschap* (Kampen: Kok, 1975).
- Verkuyl, J., *Inleiding in de Evangelistiek* (Kampen: Kok, 1978).
- Versteeg, J.P., 'De bijbelse fundering van de zending', in: *Gij die eertijds verre waart... Een overzicht van de geschiedenis en taken van de zending* (Utrecht: De Banier, 1978), 11-60.
- Versteeg, J.P., 'Opdracht in viervoud', in: W.J. Bouw (ed.), *Evangelisatie. Wat verstaan we eronder?* (Kampen: Kok, 1981), 9-47.

B. Theologie van de missiologie en de evangelistiek.

Capita selecta (in overleg) uit o.a. de volgende literatuur:

- Baarda, Tj. e.a., *Zending op weg naar de toekomst. Essays aangeboden aan prof. dr. J. Verkuyl ter gelegenheid van zijn afscheid als hoogleraar in de missiologie en evangelistiek aan de Faculteit der Godgeleerdheid van de Vrije Universiteit te Amsterdam* (Kampen: Kok, 1978).
- Bavinck, J.H., *Religieus besef en christelijk geloof* (Kampen: Kok, 1949).
- Bavinck, J.H., *Inleiding in de zendingswetenschap* (Kampen: Kok, 1954).
- Bevans, S.B. & R.P. Schroeder, *Constants in Context. A Theology of Mission for Today* (New York: Orbis Books, 2006).
- Bosch, D.J., *Witness to the World. The Christian Mission in Theological Perspective* (London: Marshall, Morgan and Scott, 1980).
- Bosch, D.J., *Transforming Mission. Paradigm shifts in theology of mission* (New York: Orbis Books, 2011 of later, Twentieth anniversary edition).
- Doleweerd, J.H. van (ed.) e.a., *Gij zult Mijn getuigen zijn. Zending in bijbels perspectief* (Houten: Den Hertog, 2006).
- Jongeneel, J.A.B., *Missiologie II Missionaire theologie* ('s-Gravenhage: Boekencentrum, 1991).
- Jongeneel, J.A.B., 'Christelijke theologie als missionaire theologie', *Kerk en theologie*, 55^e jaargang (2004), 42-53.
- Kraemer, H., *The Christian Message in a nonchristian World* (London: Edinburgh House, 1938 of andere druk).
- Kraemer, H., *Religion and the Christian Faith* (Cambridge: James Clarke, 2002, reprint).
- Moreau, A.S. (ed.), *Evangelical Dictionary of World Missions* (Grand Rapids: Baker Books, 2000).
- Moreau, A.S. e.a., *Introducing World Missions. A Biblical, Historical, and Practical Survey* (Grand Rapids: Baker Books, 2004).
- Newbiggin, L., *The Gospel in a Pluralist Society* (Grand Rapids: Eerdmans, 1989).
- Newbiggin, L., *The Open Secret. An Introduction to the Theology of Mission* (Grand Rapids, Eerdmans, 1995, revised edition).
- Versteeg, J.P. e.a., *Gij die eertijds verre waart... Een overzicht van de geschiedenis en taken van de zending* (Utrecht: De Banier, 1978).
- Verkuyl, J., *Inleiding in de nieuwere zendingswetenschap* (Kampen: Kok, 1975).
- Verkuyl, J., *Zijn alle godsdiensten gelijk?* (Kampen: Kok, 1984⁵ of later), 103-142.
- Visser, P.J., *Bemoeyenis en getuigenis. Het leven en de missionaire theologie van Johan H. Bavinck* (Zoetermeer: Boekencentrum, 1997).

C. Tentamen en/of leesverslagen Geschiedenis van de zending.

Capita selecta (in overleg) uit o.a. de volgende literatuur:

- Berg, J. van den, *Constrained by Jesus' love. An Inquiry into the Motives of the Missionary Awakening in Great Britain in the Period between 1698 and 1815* (Kampen: Kok, 1956).
- Harnack, A. von, *Die Mission und Ausbreitung des Christentums in den ersten drei Jahrhunderten* (Leipzig: J.C. Hinrichse Buchhandlung, 1924).
- Hof, I.P.C. van 't, *Op zoek naar het geheim van de zending. In dialoog met de Wereldzendingconferenties 1910-1963* (Wageningen: Veenman & zonen, 1972).
- Joesse, L.J., *Reformatie en zending. Bucer en Walaeus: vaders van reformatorische zending* (Goes: Oosterbaan & Le Cointre, 1988).
- Moreau, A.S. (ed.), *Evangelical Dictionary of World Missions* (Grand Rapids: Baker Books, 2000).
- Moreau, A.S. e.a., *Introducing World Missions. A Biblical, Historical, and Practical Survey* (Grand Rapids: Baker Books, 2004).
- Neill, Stephen, *A History of Christian Missions* (Harmondsworth: Penguin Books, 1986²).
- Wind, A., *Zending en oecumene in de twintigste eeuw (1, 2a en 2b)* (Kampen: Kok, 1984, 1991, 1998).
- Yates, Timothy, *Christian Mission in the Twentieth Century* (Cambridge: University Press, 1994 of later).

D. Specifieke missiologische thema's.

In overleg met de student wordt één of worden enkele deelthema's uit de Missiologie vanuit literatuuronderzoek bestudeerd. Hier valt o.a. te denken aan thema's als: lokale theologieën, contextualisatie, elenctiek, dialoog in de zending, missionair gemeentezijn, presentie van de christelijke gemeente in de samenleving, raakvlakken met andere theologische disciplines als diaconaat etc.

Enkele verdere literatuurwijzingen:

- Avis, Paul, *A Church Drawing Near. Spirituality and Mission in a Post-Christian Culture* (London: T&T Clark, 2003).
- Bakke, R., *The Urban Christian. Effective Ministry in Today's Urban World* (Illinois: IVP, 1987).
- Bediako, Kwame, *Jesus in de cultuur en geschiedenis van Afrika* (Kampen: Kok, 1999).
- Brouwer, R. e.a., *Levend lichaam. Dynamiek van christelijke geloofsgemeenschappen in Nederland* (Kampen: Kok, 2007).
- Dekker, W. & P.J. Visser (ed.), *Uitgedaagd door de tijd. Christelijke zending in een postmoderne samenleving* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2000).
- Dekker, W. & P.J. Visser, *Om de verstaanbaarheid. Over bijbel, geloof en kerk in een postmoderne samenleving* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2002).
- Dekker, W. e.a., *Kerk zijn in de grote stad*, GSEV-reeks nr 38 (Barneveld: De Vuurbaak, 1998).
- Eliade, M. (ed.), *The Encyclopedia of Religion* (New York: Macmillan, 1987).
- Engen, Charles Van, *God's Missionary People. Rethinking the Purpose of the Local Church* (Grand Rapids: Baker, 1991).
- Gehring, Roger W., *Hausgemeinde und Mission. Die Bedeutung antiker Häuser und Hausgemeinschaften – von Jesus bis Paulus* (Giessen: Brunnen, 2000).
- Gelder, Craig Van (ed.), *Confident Witness – Changing World. Rediscovering the Gospel in North America* (Grand Rapids: Eerdmans, 1999).
- Gelder, Craig Van, *The Essence of the Church. A Community Created by the Spirit* (Grand Rapids: Baker, 2012).
- Gelder, Craig Van, *The Ministry of the Missional Church. A Community Led by the Spirit* (Grand Rapids: Baker, 2007).
- Gelder, Craig Van & Dwight J. Zscheile, *The Missional Church in Perspective. Mapping Trends and Shaping the Conversation* (Grand Rapids: Baker Academic, 2011).
- Glasser, Arthur F. e.a., *Announcing the Kingdom. The Story of God's Mission in the Bible* (Grand Rapids: Baker, 2003).
- Guder, Darrell L., *Called to Witness. Doing Missional Theology* (Grand Rapids: Eerdmans, 2015).
- Guder, Darrell L., *The Continuing Conversion of the Church* (Grand Rapids: Eerdmans, 2000).
- Guder, Darrell L. (ed.), *Missional Church. A Vision for the Sending of the Church in North America* (Grand Rapids: Eerdmans, 1998).
- Hesselgrave, D.J., *Communicating Christ Cross-Culturally. An Introduction to*

Missionary Communication (Grand Rapids: Zondervan, 1991²).

- Hiebert, P.G., *Anthropological Insights for Missionaries* (Grand Rapids: Baker Books, 1985).
- Hunsberger, George R., *Bearing the Witness of the Spirit. Lesslie Newbigin's Theology of Cultural Plurality* (Grand Rapids: Eerdmans, 1998).
- Hunsberger, George R. & Craig Van Gelder (eds.), *The Church Between Gospel and Culture. The Emerging Mission in North America* (Grand Rapids: Eerdmans, 1996).
- Laing, Mark T.B., *From Crisis to Creation. Lesslie Newbigin and the Reinvention of Christian Mission* (Eugene: Pickwick Publications, 2012).
- Moynagh, Michael & Philip Harrold, *Church for Every Context. An Introduction to Theology and Practice* (London: SCM Press, 2012).
- Murray, S., *Church after Christendom* (Milton Keynes: Paternoster, 2004).
- Newbigin, L., *Foolishness to the Greeks. The Gospel and Western Culture* (Grand Rapids: Eerdmans, 1986 of later).
- Ott, Craig & Gene Wilson, *Global Church Planting. Biblical Principles and Best Practices for Multiplication* (Grand Rapids: Baker, 2011).
- Ott, Craig (ed.), *The Mission of the Church. Five Views in Conversation* (Grand Rapids: Baker, 2016).
- Paas, Stefan, *Church Planting in the Secular West. Learning from the European Experience* (Grand Rapids: Eerdmans, 2016).
- Paas, Stefan, *Vreemdelingen en priesters. Christelijke missie in een postchristelijke omgeving* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2015).
- Parratt, John (ed.), *A Reader in African Christian Theology* (Cambridge: SPCK, 1997, revised edition).
- Sanneh, L., *Translating the Message. The Missionary Impact on Culture* (New York: Orbis Books, 1989).
- Stinton, Diane B., *Jesus of Africa, Voices of Contemporary African Christology* (New York: Orbis Books, 2004).
- Sunquist, Scott W. & Amos Yong (eds.), *The Gospel and Pluralism Today. Reassessing Lesslie Newbigin in the 21st Century* (Downers Grove: IVP, 2015).
- Sunquist, Scott W., *Understanding Christian Mission. Participation in Suffering and Glory* (Grand Rapids: Baker Academic, 2013).
- Westland, L. e.a., *Met het Woord in de tijd. Een bundel artikelen rondom het thema 'evangelisatie en cultuur'*, uitgegeven ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Hervormde Bond voor Inwendige Zending (IZB) te Amersfoort ('s-Gravenhage: Boekencentrum ism IZB, 1985).

Majorscriptie

- Het onderwerp voor de majorscriptie wordt in overleg met de docent en na goedkeuring door het coho vastgesteld. De masterscriptie moet kunnen dienen als basis voor een proefschrift. Zie voor verdere bepalingen omtrent de majorscriptie het 'Scriptiereglement' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)). [→ 490 uur]

Afsluitend examen

- Het afsluitend examen van de master bestaat in de bespreking van de majorscriptie. Voor de regeling hiervan, zie het 'Studentenstatuut' (onder 'algemene informatie 2017-2018' bij (vak)informatie op [OnderwijsOnline](#)) en de informatie hierover op [p. 147](#).

Indien voor een major geen predikantsvariant staat gespecificeerd, kan hiervoor contact worden opgenomen met de desbetreffende docent of hoogleraar.